

Pjesa 1

Pjesëmarrja në komunitet

Kapitulli 1

Identiteti - Të zgjedhim

Ne formojmë jetën tonë, por edhe të të tjerëve

Kapitulli 2

Përgjegjësia - Pjesëmarrja, marrja e përgjegjësisë

Liria mbart përgjegjësi

Kapitulli 3

Diversiteti dhe pluralizmi - Aprovimi përmes mospajtimit?

Si biem dakord për të mirën e përbashkët?

KAPITULLI 1
IDENTITETI
Arsimi i mesëm

**Të zgjedhim
Ne formojmë jetën tonë,
por edhe të të tjerëve**

**1.1 Këndvështrimet për zgjedhjet dhe identitetin
Me pikëpamjet e kujt mund të pajtohem unë?**

**1.2 Duke parë pas: çfarë zgjedhjesh më bënë mua personin që jam?
Cilat zgjedhje kanë pasur ndikimin më të madh në jetën time?**

**1.3 Duke parë përpara: tre zgjedhje që formojnë të ardhmen e jetës sonë
Liria qëndron në aftësinë për të zgjedhur - apo për të mos zgjedhur**

**1.4 Cila punë më përshtatet mua?
Kriteret e mia për zgjedhjen e një pune**

Zgjerim: Analiza e punëve

KAPITULLI 1

Identiteti

Të zgjedhim

Hyrje për mësuesit

"Kush do të jetë partneri im?"

"A duam të kemi fëmijë?"

"Cilën punë do të zgjedh unë?"

Fokusi i këtij kapitulli: zgjedhjet që formojnë identitetin

Këto janë tri nga zgjedhjet më të rëndësishme që ne bëjmë në jetën tonë. Ne kemi kërkuar përgjigjen e këtyre pyetjeve që në adoleshencën tonë dhe në të njëzetat, dhe kështu bëjnë edhe nxënësit tanë. Duke i bërë këto zgjedhje, ne formojmë identitetet tona - ne vendosim si do të jetë jeta jonë. Përmbysja e këtyre zgjedhjeve është e dhimbshme dhe e vështirë, ndërsa për fëmijët është e pamundur. Vendimet tona ndikojnë jo vetëm në jetët tona, por edhe në atë të njerëzve të tjerë.

Identiteti - Një temë intime, shumë personale

Ky kapitull për konceptin e identitetit, vjen më afër përvojave dhe dëshirave më intime të nxënësve, se sa pjesët e tjera të këtij vëllimi. Detyrat në këtë kapitull janë të konceptuara si zgjedhje. Metoda pasqyron përvojën e nxënësve.

Skica e kapitullit 1

Mësimi 1 i njeh nxënësit me rëndësinë e bërjes së zgjedhjeve. Në mësimin 2, nxënësit hedhin vështrimin pas: çfarë zgjedhjesh kanë ndikuar më shumë në jetën dhe identitetin e tyre? Në mësimin 3, nxënësit shohin në të ardhmen, duke shqyrtuar tre pyetjet kyç të mësipërme. Në mësimin 4, ata përqendrohen në një nga këto pyetje - zgjedhjen e një pune. Një projekt i analizës së punëve është sugjeruar si një zgjerim (shih fletët e punës së nxënësit 1.4).

Koncepti konstruktivist i identitetit

Në këtë kapitull, koncepti i identitetit kuptohet në mënyrë konstruktiviste. Identiteti ynë nuk qëndron atje, thjesht si diçka statike dhe e plotë, por më shumë ai zhvillohet gjatë gjithë jetës sonë, në një proces të mësuari, duke u ndikuar nga zgjedhjet që ne bëjmë. Disa zgjedhje janë të pakthyeshme; të tjerat mund të ndryshohen dhe korrigjohen, nëse ne e dëshirojmë një gjë të tillë (shiko materialet për mësuesit 1.3).

Zhvillimi i kompetencave: lidhjet me kapitujt e tjerë në këtë vëllim

Çfarë tregon kjo tabelë

Titulli i këtij manuali, *Pjesëmarrja në demokraci* përqendrohet në kompetencat e qytetarit aktiv në demokraci. Kjo matricë tregon potencialin e pasojave të bashkëpunimit ndërmjet kapitujve në këtë manual. Matrica tregon se cilat kompetenca janë zhvilluar në kapitullin 1 (rreshtat e theksuar në tabelë). Kolona e rrethuar me kornizë më të dukshme tregon kompetencat e vendimmarrjes politike dhe të veprimit – të theksuara për shkak të lidhjeve të tyre të ngushta me pjesëmarrjen në demokraci. Rreshtat e mëposhtme tregojnë lidhjet me kapitujt e tjera në këtë manual: çfarë kompetencash janë zhvilluar në këto kapitull që mbështesin nxënësit në kapitullin 1?

Si mund të përdoret kjo matricë?

Mësuesit mund ta përdorin këtë matricë si një mjet për planifikimin, në mënyra të ndryshme, e orëve të tyre në EQD / EDNJ.

- Kjo matricë ndihmon mësuesit që kanë vetëm pak orë për t'i kushtuar EQD / EDNJ: një mësues mund të zgjedhë vetëm këtë kapitull dhe të heqë të tjerët, pasi ai e di se disa kompetenca kyçe janë zhvilluar, në një masë të caktuar, në këtë kapitull - për shembull, të bërit e zgjedhjeve, të kuptuarit e pluralizmit të identiteteve, ushtrimi i të drejtave të lirisë, përgjegjësia në kryerjen e zgjedhjeve që ndikojnë edhe të tjerët.
- Matrica i bën mësuesit të vetëdijshëm për pasojat e sinergjisë që ndihmojnë nxënësit të jenë të trajnuar në mënyrë të përsëritur për kompetencat e rëndësishme, në kontekste të ndryshme, të lidhura ndërmjet tyre në shumë mënyra.

Kapitujt	Dimensionet e zhvillimit të kompetencave			Qëndrimet dhe vlerat
	Analiza dhe gjykimi politik	Metodat dhe aftësitë	Pjesëmarrja në demokraci Vendimmarrja dhe veprimi politik	
1. Identiteti	Të bërit e zgjedhjeve dhe reflektimi për ndikimin e tyre Zgjedhja e një pune dhe reflektimi për kriteret	Përdorimi i modeleve si mjete analitike Prezantimet Pjesëmarrja në diskutime	Mbushja e mendjes-identifikimi i kriterëve, i qëllimeve dhe i përparësive	Përgjegjësia - të qenët i vetëdijshëm se si zgjedhjet e mia do të ndikojnë te të tjerët Gatishmëria dhe aftësia për të qenë i ndërgjegjshëm për dëshirat, nevojat, dhe detyrimet personale
2. Përgjegjësia				Njohja e ndërsjellë
3 Diversiteti dhe pluralizmi	Zgjedhjet personale krijojnë larmi të pasur të identiteteve			
6 Qeverisja dhe politika	Vendimmarrja politike korrespondon me zgjedhjet individuale. Qëllimi i lumturisë individuale korrespondon me qëllimin e së mirës së përbashkët	Strategjitë e negociimit	Argumentimi dhe debati në publik (pjesëmarrja kur komuniteti "vendos për diçka")	Gatishmëria dhe aftësia për të dëgjuar njerëzit me interesat dhe pikëpamje të ndryshme
8 Liria			Ushtrimi i të drejtave të lirisë	

Kapitulli 1: Identiteti – Të zgjedhim

Ne formojmë jetën tonë dhe të njerëzve të tjerë

Tema e mësimit	Trajnimi i kompetencave /objektivat e të mësuarit	Detyrat e nxënësve	Materialet dhe burimet	Metoda
Mësimi 1 Këndvështrime në zgjedhjet dhe identitetin	Qartësimi i qëndrimeve dhe zgjedhjeve personale. Nëpërmjet zgjedhjeve tona, ne u tregojnë të tjerëve se cilët jemi, rreth identitetit tonë.	Nxënësit zgjedhin një citim dhe japin arsyet për zgjedhjet e tyre.	Materialet për mësuesit 1.1 (tre kopje, me citate të prera në shirita të ndara para mësimit).	Punë në grup. Diskutim plenar.
Mësimi 2 Duke vështruar pas: çfarë zgjedhjesh më bënë mua personin që jam?	Këndvështrimi autobiografik Zgjedhjet tona dhe ato të të tjerëve, kanë një ndikim vendimtar për jetët tona.	Nxënësit reflektojnë për zgjedhjet që kanë pasur ndikim të fuqishëm në jetët e tyre.	Fletët e punës së nxënësit 1.1. Tabela dhe lapustila me ngjyra të ndryshme, shirita letre (A6), zamke ose letër ngjitëse.	Punë individuale. Diskutim plenar.
Mësimi 3 Vështrimi përpara: tri zgjedhje që formojnë jetën tonë të ardhshme	Marrja e vendimeve, vendosja e prioriteteve. Të drejtat e njeriut na japin ne opsione se si të formojmë të ardhshmen tonë - ne vendosim nëse do t'i marrim ato.	Nxënësit reflektojnë për zgjedhjet kyçe që ndikojnë në jetën e tyre të ardhshme.	Fletët e punës së nxënësit 1.2 Tabela, lapustila.	Puna individuale me fletë pune. Diskutim plenar.
Mësimi 4 Cila punë më përshtatet mua?	Identifikimi, balancimi dhe përzgjedhja e kritereve sipas përparësive për një vendim. Kriteret kyç për zgjedhjet e një punë janë, "Cila punë i korrespondon interesave dhe pikave të mia të forta?"	Nxënësit zgjedhin ose refuzojë një punë dhe japin arsyet për zgjedhjet e tyre.	Fletët e punës së nxënësit 1.3. Materialet për mësuesit 1.2 (të prera në grup kartash pune, për afërsisht 10 karta më shumë se nxënësit në klasë).	Puna individuale me një broshurë. Diskutim plenar.
Zgjerim: Zgjedhja e punës	Intervistë me një ekspert; planifikimi i një projekti kërkimor. Sqarimi i opsioneve të punës.	Nxënësit planifikojnë dhe kryejnë një projekt kërkimor.	Fletët e punës së nxënësit 1.4.	Projekt.

Mësimi 1

Këndvështrime për zgjedhjet dhe identitetin

Me pikëpamjet e kujt mund të pajtohem unë?

<p>Kjo matricë përmbledh informacionin që një mësues ka nevojë për të planifikuar dhe japë mësimin.</p> <p>Trajnim i kompetencave i referohet drejtpërdrejt EQD / EDNJ.</p> <p>Objektivi i mësimit tregon atë që nxënësit dinë dhe kuptojnë.</p> <p>Detyrat e nxënësit, së bashku me metodën, formojnë bërthamën e procesit mësimor.</p> <p>Materialet në listë mbështetjen përgatitjen e mësimit.</p> <p>Koha në dispozicion jep një udhëzues të përafërt për menaxhimin e kohës së mësuesit.</p>							
Trajnim i kompetencës	Qartësimi i qëndrimit dhe zgjedhjeve personale.						
Objektivi i mësimit	Përmes zgjedhjeve tona, ne i tregojmë të tjerëve se cilët jemi, diçka në lidhje me identitetet tona.						
Detyrat e nxënësve	Nxënësit zgjedhin një citim dhe japin arsyet për zgjedhjen e tyre.						
Materialet dhe burimet	Tre kopje të materialeve për mësuesin 1.1, me citimet e prera në shirita letre të ndara para mësimit.						
Metoda	Punë në grupe. Diskutim plenar						
Koha në dispozicion	<table> <tr> <td>1. Nxënësit bëjnë zgjedhjet:</td> <td>15 min</td> </tr> <tr> <td>2. Nxënësit japin arsyet për zgjedhjet e tyre:</td> <td>15 min</td> </tr> <tr> <td>3. Nxënësit krahasojnë zgjedhjet e tyre dhe reflektojnë për to:</td> <td>10 min</td> </tr> </table>	1. Nxënësit bëjnë zgjedhjet:	15 min	2. Nxënësit japin arsyet për zgjedhjet e tyre:	15 min	3. Nxënësit krahasojnë zgjedhjet e tyre dhe reflektojnë për to:	10 min
1. Nxënësit bëjnë zgjedhjet:	15 min						
2. Nxënësit japin arsyet për zgjedhjet e tyre:	15 min						
3. Nxënësit krahasojnë zgjedhjet e tyre dhe reflektojnë për to:	10 min						

Informacion

Në këtë mësim, nxënësit bëjnë zgjedhje dhe njihen me temën e zgjedhjeve përmes përvojës së tyre personale. Kjo është një qasje e bazuar në detyrë për konceptin kompleks të identitetit, dhe jo në një qasje teorike ose me bazë tekstin dhe synon të ndihmojë nxënësit të kuptojnë se koncepti i identitetit është i lidhur në një mënyrë shumë praktike me jetët e tyre.

Komunikimi ndërmjet nxënësve sundon mësimin. Një vendosje ballore do të ishte jo produktive; prandaj, nëse është e mundur, tabelat dhe karriget duhet të vendosen rreth mureve (në formë U-je).

Përshkrimi i mësimit

1. Nxënësit bëjnë zgjedhjet

Nxënësit përcaktojnë kontekstin

Mësuesi prezanton temën. Çdo ditë, në të gjithë jetën tonë, ne bëjmë zgjedhje dhe marrim vendime - çfarë shembujsh u vijnë në mendje nxënësve? Nxënësit përgjigjen dhe japin shembuj nga përvoja e tyre. Mësuesi sigurohet që ata të flasin rreth vendimeve, por pa u futur në hollësi të mëtejshme për të diskutuar problemet ose arsyet e vendimeve të marra. Në diskutim duhet të marrin pjesë sa më shumë nxënës gjatë pesë minutave të para. Mësuesi nuk duhet të diskutojë këto deklaratat; ai vëren se cila është balanca në mes të zgjedhjeve të përditshme (blerje sanduichi apo i një ushqimi të lehtë e të nxehtë për drekë) dhe vendimet kryesore (zgjedhja e një pune). Mësuesi thekson çfarë prirjesh dolën në pah në zgjedhjet e nxënësve.

Nxënësit zgjedhin një citim

Mësuesi u shpjegon nxënësve se ata do të dëgjojnë disa citime nga autorë në vende të ndryshme, dhe nga kohët e lashta dhe moderne. Detyra e tyre është si vijon:

- Nxënësit zgjedhin një citim me të cilin ata ose bien shumë dakord ose nuk janë dakord.
- Nxënësit të cilët kanë zgjedhur të njëjtin citim formojnë një grup të vogël (deri në gjashtë anëtarë) dhe ndajnë arsyet e tyre për zgjedhjen e bërë. Grupet emërojnë një drejtues.
- Pas pesë minutash, në seancë plenare, secili folës bën një deklaratë të shkurtër për zgjedhjet. Ata lexojnë citimin dhe japin arsyet kryesore pse nxënësit në grupin e tyre ranë dakord ose nuk ranë dakord me të. Nëse nxënësit e një grupi mbajnë pikëpamje të ndryshme, atëherë duhet të raportohet ndryshimi i tyre.

Mësuesi vendos citatat në tavolinat e nxënësve, të paraqitura në shirita të veçanta letre. Me radhë çdo nxënës, pasi ka marrë thënien, e lexon atë me zë të lartë për klasën. Pastaj nxënësit fillojnë me detyrën e tyre. Mësuesi i mbikëqyr ata. Nëse grupi është shumë i madh, ai ndërhyr dhe sigurohet që nxënësit të ndahen në grupe më të vogla. Për këtë qëllim, mësuesi ka përgatitur thënie rezervë. Mësuesi merr shënim se cilat thënie kanë zgjedhur nxënësit dhe cilat nuk i kanë zgjedhur. Ai e ka të pamundur të kuptojë diskutimet e nxënësve, sepse niveli i zhurmës që prodhohet nga diskutimet e njëkohshme të nxënësve do të jetë si ai i një kafeneje të mbushur plot me klientë.

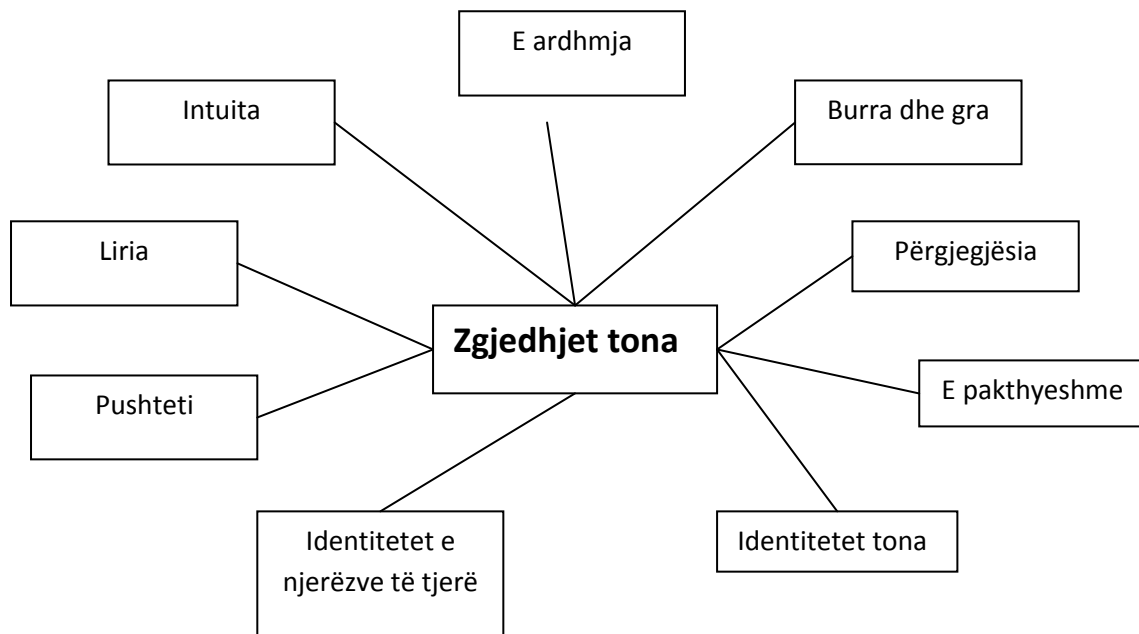
2. Nxënësit japin arsyet për zgjedhjet e tyre

Folësit japin deklaratat e tyre

Mësuesi, pasi njofton nxënësit për përfundimin e kohës së diskutimeve, i fton ata në seancë plenare, të kryesuar nga tij. Nxënësit qëndrojnë në grupe dhe folësit e tyre marrin fjalën me radhë. Nëse është e nevojshme, mësuesi i kujton folësit të raportojë për arsyet e zgjedhjes që ata kanë bërë si grup ndërkohë që nxënësit e tjereë kanë të drejtën të kërkojnë më shumë shpjegime. Mësuesi duhet të sigurojë diskutimi nuk fillon para se të kenë folur të gjithë folësit.

Mësuesi dhe nxënësit prodhojnë një hartë në mendje si një regjistrim

Para se ta marrë fjalën folësi i radhës, mësuesi i kërkon dëgjuesve të përmbledhin deklaratat kyçe që sapo kanë dëgjuar, për shembull, "Shumë nga zgjedhjet tona janë të pakthyeshme" ose "Kur bëjmë zgjedhje, kemi ushtruar të drejtat e lirisë personale." Mësuesi ose një nxënës, përmbledhin konceptet kyçe në një hartë të thjeshtë të mendjes (shih shembullin më poshtë).

3. Nxënësit krahasojnë dhe të reflektojnë për zgjedhjet e tyre

Nxënësit lexojnë hartën e mendjes - një dokument shumë zgjedhje

Harta e mendjes mbështet fazën përfundimtare të reflektimit në këtë mësim.

Mësuesi drejton një pyetje që të provokojë mendim – shumë përgjigje të ndryshme janë të mundshme, pasi nxënësve iu adresohet si ekspertë në emër të tyre: folësit kanë raportuar vetëm atë që nxënësit mendojnë në lidhje me citimet e ndryshme në përzgjedhjet e bëra. Vetë grupet u formuan nga zgjedhjet e nxënësve – kështu pra çfarë na tregon kjo hartë mendore në lidhje me studentët?

Nxënësit mund të kenë nevojë për pak kohë që të mendohen. Ata duhet ta kenë atë - çfarë mund të jetë më e mirë se një klasë plotë me nxënës që mendojnë shumë në heshtje? Prandaj kjo fazë produktive nuk duhet të ndërpritet shumë shpejt duke i dhënë menjëherë fjalën studentit të parë që ngre dorën i pari. Disa nxënës mund të flasin më vonë. Shumë pikëpamje të ndryshme, janë të mundshme, dhe ato do të ndryshojnë në varësi të kontekstit që nxënësit kanë krijuar përmes zgjedhjeve të tyre dhe sikundër është regjistruar në hartën e mendjes.

Përfundimi: deklaratat kyçe

Detyra e mësuesit është të përfundojë mësimin duke përmbledhur deklaratat kryesore për nxënësit. Ato mund të shprehen drejtpërdrejt, ose mund të ndodhin, si lajtmotiv në disa deklarata. Mësuesi shkruan në dërrasën e zezë ose tabelë fjalët kyçe për të mbështetur përmbledhjen:

1 Në këtë mësim, nxënësit kanë *bërë zgjedhje kur kanë folur për zgjedhjet.*

2. nxënësit kanë *bërë zgjedhje të ndryshme, për arsye të ndryshme* (këtu janë disa shembuj):

- Përvoja personale;
- Vlerat
- Gjininë
- Shqetësimi për të tjerët, përgjegjësia
- Të drejtat e njeriut
- ....

3. Zgjedhje e nxënësve tregojnë se ata janë me personalitete të ndryshme - zgjedhjet e tyre na tregojnë ne diçka rreth asaj çka ata janë, rreth *identitetit të tyre.*

Mësimi 2

Duke vështruar pas: çfarë zgjedhjesh më bënë mua personin që jam?

Cilat janë zgjedhjet që kanë pasur ndikimin më të madh në jetën time?

Kjo matricë përmbledh informacionin që i nevojitet një mësuesi për planifikimin dhe zhvillimin e mësimi.

Trajnimi i kompetencave i referohet drejtpërdrejt EQD / EDNJ.

Objektivi i mësimi tregon atë që nxënësit njohin dhe kuptojnë.

Detyra e nxënësit, së bashku me **metodën**, formojnë bërthamën e procesit mësimor.

Materialet në listën e plotë e mbështetin përgatitjen e mësimi.

Koha në dispozicion na jep një udhëzues të përafërt për menaxhimin e kohës së mësuesit.

Trajnimi i kompetencës	Këndvështrimi autobiografik.
Objektivat e të mësuarit	Zgjedhjet tona, dhe ato të të tjerëve, kanë një ndikim vendimtar për jetën tonë.
Detyrat e nxënësve	Nxënësit reflektojnë për atë se cilat zgjedhje kanë ndikimin më të fuqishëm në jetën e tyre.
Materialet dhe burimet	Fletët e punës së nxënësit 1.1. Tabelë, shirita letre (A6), lapustila në ngjyra të ndryshme, zamkë apo letër gjitëse.
Metoda	Punë individuale. Diskutim plenar.
Koha në dispozicion	1. Nxënësit hulumtojnë se çfarë zgjedhjesh kanë prekur jetën e tyre. 15min 2. Nxënësit ndajnë zbulimet e tyre. 10 min 3. Nxënësit diskutojnë dhe reflektojnë për rezultatet e tyre. 15 min

Informacion

Në një masë të madhe, zgjedhjet formojnë identitetet tona. Në këtë mësim, nxënësit shikojnë pas në jetën e tyre. Në mësimin e ardhshëm, ata ndryshojnë këndvështrim dhe shohim përpara në të ardhmen. Pyetja kryesore mbetet e njëjtë: Si e formojmë ne të ardhmen tonë dhe jetën e të tjerëve përmes zgjedhjeve që bëjmë?

Në këtë mësim, nxënësit, në fillim, reflektojnë për biografitë e tyre në kontekstin e kësaj pyetje kyç. Pastaj, ata ndajnë disa nga gjetjet e tyre në seancën plenare dhe i krahasojnë ato.

Përshkrimi i mësimit

Përgatitjet

Para se të fillojë mësimi, mësuesi nxjerrë një tabelë në mur apo në dërrasën e zezë dhe kopjon diagramën nga broshura e nxënësit 1.1.

Zgjedhjet e mia		

Zgjedhjet e njerëzve të tjerë		

Lindja	Vija e kohës	E tashmja

1. Nxënësit hulumtojnë se çfarë zgjedhjesh kanë ndikuar në jetën e tyre

Mësuesi paraqet detyrën

Mësuesi paraqet detyrën kryesore të këtij mësimi. Versioni i zmadhuar i materialit në tabelë shërben si referencë. Mësuesi rikujton mësimin e fundit: nxënësit kanë bërë zgjedhjet, dhe vetëm ky aktivitet na ofroi një pasqyrë të personaliteteve të ndryshme të tyre. Ky mësim aplikon një perspektivë të ndryshme: çfarë ndikimi kanë pasur zgjedhje në identitetin dhe zhvillimin tonë në jetë? Dhe kush i ka bërë këto zgjedhje? Ne vetë? Apo njerëzit e tjerë?

Grafiku në tabelë është i njëjtë me atë të fletëve të punës së nxënësit. Në gjysmën e sipërme, nxënësit shënojnë zgjedhjet që kanë bërë, në gjysmën e poshtme ata shënojnë zgjedhjet e bëra nga të tjerët. Vija e kohës, me kahun nga e majta në të djathtë, dëshmon jetëgjatësinë e tyre nga lindja deri në të tashmen. Nxënësit mund të tregojnë se kur një zgjedhje e caktuar ka ndikuar në identitetin e tyre.

Nxënësit përdorin këndvështrimin autobiografik

Nxënësit marrin kopjet e tyre të të fletës së punës për nxënësit 1.1 dhe punojnë individualisht në heshtje (10-15 minuta). Ata reflektojnë për përvojën e tyre personale nga këndvështrimi autobiografik. Ata janë ekspertë për veten e tyre. Për shkak të vetë natyrës intime, tema dhe informacioni është tejet i rëndësishëm për çdo nxënës, dhe ata duhet të vendosin se çfarë informacioni duhet të ndajnë me klasën në fazën e ardhshme të mësimit.

2. Krahasimi i përvojave të nxënësve

Prezantimi i detyrës

Mësuesi paraqet hapin e ardhshëm. Tani nxënësit mund të ndajnë disa nga gjetjet e tyre. Secili nxënës merr dy copa letre të madhësisë A6 dhe lapustila (këto mund të jenë të përbashkëta). Vetëm një pjesë e informacionit - një zgjedhje - duhet të shënohet në çdo shirit letre, meqenëse shiritat do të lidhen me shënimet e nxënësve të tjerë.

Mësuesi shton vite në vijën e kohës, duke filluar me vitin e lindjes të nxënësit më të madh dhe duke përfunduar me të tashmen.

Nxënësit zgjedhin një ose dy pika nga reflektimet e tyre autobiografike, duke përdorur kriteret e mëposhtme:

- Cila prej zgjedhjeve ka pasur ndikim të fuqishëm në identitetin tim?
- Cilat pjesë të informacionit jam i gatshëm për të ndarë me të tjerët në klasë?

Nxënësit duhet të tregojnë se cili e bëri zgjedhjen ("Unë", "nëna", "miku" ...), dhe kur është bërë ajo, por ata nuk duhet të vendosin emrat e tyre.

Nxënësit bëjnë një studim të përgjithshëm për zgjedhjet kyçe

Nxënësit plotësojnë një ose dy fleta letre, sipas udhëzimeve të mësuesit dhe i vendosin ato me kokë poshtë në tryeza. Një ekip prej katër nxënësish i mbledh dhe i sjell ato te tabela.

Nxënësit mblidhen rreth tabelës në një gjysmërreth - nëse është e nevojshme, në dy radhë. Një nxënës nga ekipi lexon shënimet për klasën. Një anëtar i ekipit sugjeron se ku mund të bashkëngjiten ato te tabela. Nëse ndodhin përsëritje në tabelë informacioni qëndron për të gjithë të tjerët; këto numërohen, shuma regjistrohet dhe teksti në tabelë ndahet për t'i theksuar rëndësinë. Ekipi bashkëpunon me klasën, në mënyrë që të gjithë nxënësit të marrin pjesë në tensionin, që të dhënat e tyre të përbashkëta të dalin dhe të marrin pjesë në krijimin përfundimtar.

3. Nxënësit diskutojnë dhe reflektojnë për rezultatet e tyre

Në kërkim të modeleve dhe të elementeve të rëndësishëm

Materiali është i ri për të gjithë, kështu që, përmbajtja është e vështirë të mund të parashikohet. Shpesh nxënësit nuk kanë nevojë për udhëzime ose për një pikë fillimi, por fillojnë menjëherë të bëjnë komente.

Nëse është e nevojshme, mësuesi thekson se hapi tjetër është për të identifikuar modelet ose detajet më të spikatura.

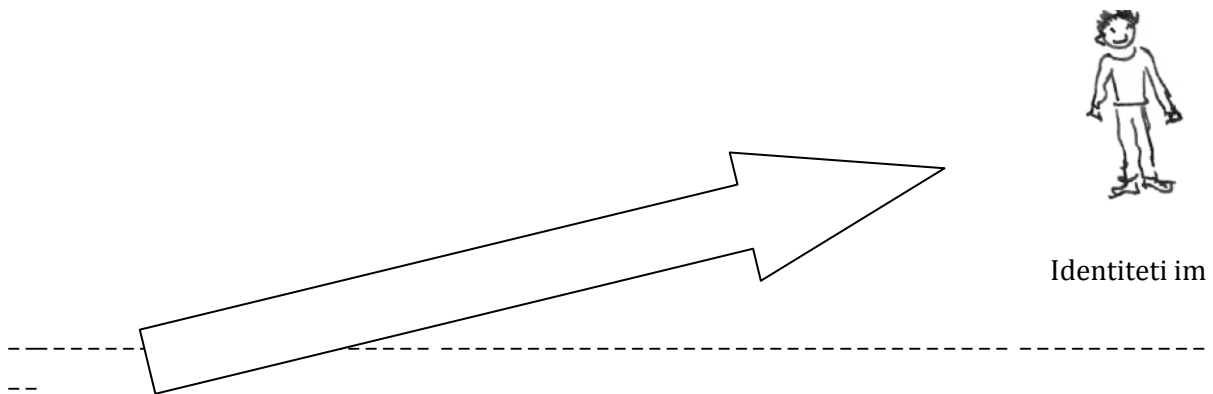
Megjithatë, ka të ngjarë të shfaqen disa modele:

Adoleshenca - rritja e autonomisë: Në fëmijërinë e hershme, të tjerët bëjnë zgjedhjet (prindërit, familja, mësuesit, mjekët). Ndërsa kur rritemi, ne bëjmë më shumë zgjedhje për veten. Pra, ka të ngjarë që të kemi grumbullime të zgjedhjeve te tabela, dhe këto mund të theksohen nga simbol i një shigjete që tregon lart -ndryshimi drejt shtimit të autonomisë dhe përgjegjësisë personale në rritje me rritjen e moshës. Një nxënës mund të shënojë shigjetën edhe në tabelë (shih më poshtë).

"Unë ia detyroj ekzistencën time prindërve të mi": Kjo është pika e fillimit, e ngjashme në biografitë e të gjithëve. Ajo është sa e thjeshtë, aq edhe e qartë. Ne kemi rrënjët tona në familjet tona.

Diversiteti dhe pluralizmi: Ndoshta nuk ka model që mund të zbulohet. Kjo tregon fenomenin e pluralizmit - ne ndryshojmë në zhvillimin tonë dhe zgjedhjet tona na kanë bërë ne personalitete individuale.

Zgjedhjet e mia

Zgjedhjet e njerëzve të tjerë

Me rritjen e fëmijëve rritet edhe autonomia e tyre për zgjedhjet në jetë.

Mësimi 3

Duke parë përpara: tre zgjedhje që formojnë të ardhmen tonë

Liria qëndron në aftësinë tonë për të zgjedhur - ose për të mos zgjedhur

Kjo matricë përmbledh informacionin që i nevojitet një mësuesi për planifikimin dhe zhvillimin e mësimi.

Trajnimi i kompetencave i referohet drejtpërdrejt EQD/EDNJ.

Objektivi i mësimi tregon atë që nxënësit njohin dhe kuptojnë.

Detyra e nxënësit, së bashku me **metodën**, formojnë bërthamën e procesit mësimor.

Materialet në listën e plotë e mbështetin përgatitjen e mësimi.

Koha në dispozicion na jep një udhëzues të përafërt për menaxhimin e kohës së mësuesit.

Trajnimi i kompetencës	Marrja e vendimeve, vendosja e prioriteteve.
Objektivat e të mësuarit	Të drejtat e njeriut na japin mundësi si të formojmë jetët tona në të ardhmen - ne vendosim nëse do t'i shfrytëzojmë ato.
Detyrat e nxënësve	Nxënësit reflektojnë në zgjedhjet që ndikojnë të ardhmen e tyre.
Materialet dhe burimet	Fleta e punës së nxënësit 1.2. Tabela, lapustila.
Metoda	Punë individuale me fletët e punës Diskutim plenar.
Koha në dispozicion	1 Prezantimi i temës dhe detyrës. 15min
	2. Nxënësit reflektojnë për zgjedhjet kyçe . 10 min
	3 Prezantimi dhe reflektimi. 15 min

Informacion

"Kush do të jetë partneri im?" - "A duam të kemi fëmijë?" - "Cilën punë do të zgjedh?"

Në këtë mësim, nxënësit do të shqyrtojnë zgjedhjet për çështjet e mësipërme. Duke vepruar kështu, ata e zhvendosin këndvështrimin e tyre nga e kaluara në të ardhmen. Në mësimin më parë, ata vështruan pas, duke trajtuar zgjedhjet që janë bërë (dhe nga kush) e që kanë ndikuar në mënyrë vendimtare në jetën e tyre dhe në formën e identitetit të tyre gjatë fëmijërisë dhe adoleshencës. Në këtë mësim, ata do të shikojnë në të ardhmen. Ata do të bëjnë zgjedhje të rëndësishme, për partneritetin, familjen dhe profesionin e tyre - që ndoshta kanë ndikimin më të madh në identitetin e tyre.

Nxënësit do të bëhen të vetëdijshëm për përfshirjen e çështjeve gjinore: roli tradicional i gruas ka qenë për të zgjedhur partnerin dhe familjen - pa një profesion, ndërsa burrat përqendroheshin në rolin e tyre si burim i të ardhurave (profesionit) dhe partner, me një përgjegjësi më të vogël për jetën familjare.

Sot, gratë e reja ushtrojnë të drejtën e tyre për arsimim shumë më gjerësisht, me qëllim që të zgjedhin profesionin e tyre. Kështu, ndërsa gratë përpiqen të gjejnë balancën mes tre mundësive: profesionit, partnerit dhe familjes, shumë, por jo të gjithë burrat, vazhdojnë t'i përmbahen kuptimit të rolit të tyre tradicional.

Përshkrimi i mësimit

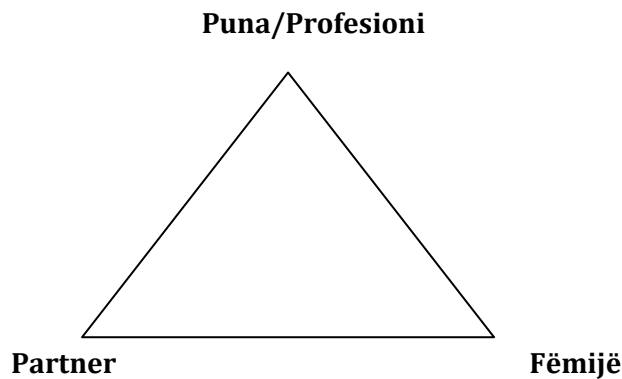
1. Prezantimi i temës dhe i detyrës

Mësuesi përfshin nxënësit në aktivitet (qasja induktive)

Mësuesi e fillon mësimin duke drejtuar një pyetje së cilës mund t'i përgjigjet çdo nxënës dhe që qëllon në shënjë: përse ju vazhdoni shkollën në nivelin e mesëm të lartë?

Nxënësit, si meshkuj edhe femra, me siguri do të përgjigjen se ata dëshirojnë të zgjedhin një profesion. Ata gjithashtu duan të kenë mundësi pranimit në nivele të avancuara të studimit dhe trajnimit, të tilla si studimi universitar.

Mësuesi lejon disa nxënës ta marrin fjalën, derisa të shfaqet një pamje e qartë. Atëherë ai përmbledh përgjigjet e nxënësve, duke vizatuar diagramin në broshurën e nxënësve 1.2 për dërrasën e zezë ose në tabelë dhe duke shtuar zgjedhjen e parë - puna.

Mësuesi shpjegon se kjo është një zgjedhje që nxënësit e kanë dhënë si prioritetin më të lartë për momentin, dhe është e qartë sa e rëndësishme është kjo për identitetin e tyre. Duke vepruar kështu, ata ushtrojnë të drejtat e njeriut - lirinë për të bërë zgjedhje në përgjithësi, si dhe lirinë për të zgjedhur një profesion. Nxënësit mund të theksojnë, me të drejtë, se kjo liri është e kufizuar nga mundësitë e kufizuara në disa punë të caktuara, për shembull, nga papunësia apo konkurrenca e fortë. Kjo temë nuk është e nevojshme të ndiqet këtu, pasi do të trajtohet në mësimin që vijon më pas.

Mësuesi trajton zgjedhje të tjera të rëndësishme: a dua unë të jetoj me një partner, dhe nëse po, kush do të jetë partneri im? (ose, "A e kam bërë unë këtë zgjedhje tashmë?") dhe "A dëshiroj unë, apo duam ne që të kemi fëmijë?" Mësuesi shton termat "Partner" dhe "Fëmijë" në diagram, në mënyrë që ajo t'i ngjajë dhe Fletaës së punës së nxënësit 1.2.

Mësuesi shpjegon se ne të gjithë duhet t'i përgjigjemi këtyre pyetjeve, në një mënyrë apo një tjetër. Ne mund të zgjedhim t'i kombinojmë të tre alternativat, ose të kombinojmë vetëm dy dhe të lëmë një jashtë. Ne do të jetojmë jetë krejtësisht të ndryshme, në varësi të zgjedhjeve që bëjmë ose që nuk bëjmë. Ne ushtrojmë të drejtat e njeriut, por ne gjithashtu mbajmë përgjegjësinë për jetën tonë dhe atë të të tjerëve (partnerët, fëmijët tanë).

Mësuesi paraqet detyrën

Mësuesi shpërndan Fletën e punës së nxënësit 1.2. Ai i bën të vetëdijshëm nxënësit për të drejtat e njeriut që të japin alternativat kryesore të të zgjedhurit të një pune, të një jete me një partner dhe të të pasurit fëmijë (Fleta e punës së nxënësit 1.2, pjesa 1). Detyra e nxënësve është që të mendojnë për zgjedhjet e tyre, dhe për të regjistruar vendimin e tyre në matricën në pjesën 2 të fletës së punës.

Në qoftë se dëshirojnë, ata mund të krahasojnë zgjedhjet e tyre me ato të prindërve të tyre. Ky informacion shtesë nuk do të ndahet në klasë. Informacioni për zgjedhjet e tyre do të mbetet anonim.

2. Nxënësit reflektojnë për zgjedhjet e tyre kryesore

Nxënësit punojnë individualisht në heshtje. Mësuesi nuk i shikon broshurat e tyre, meqenëse fshehtësia është e rëndësishme kur adresohen çështje të tilla delikate.

Mësuesi përgatit fazën që vijon më pas. Ai vendos një tabelë në dërrasë të zezë ose në mur. Ideale do të ishte nëse nxënësit do të ishin të mbrojtur, e të mos shiheshin kur të shkruanin për të. Tabela tregon një version të modifikuar të matricës në fletën e punës së nxënësit 1.2.

Teksti mund të reduktohet në shkronja, pasi nxënësit e njohin matricën. Legjenda e mëposhtme është e mjaftueshme:

Zanat - Partner - Fëmijë

Mundësitë për të ardhmen		Gratë	Burrat
Të tre	P + F + Z		
Dy nga tre	P + F		
	P + Z		
	Z + F		
Një në tre	P		
	Z		
	F		

Mësuesi lë lapustilat për nxënësit.

3. Prezantim dhe reflektim

Nxënësit paraqesin zgjedhjet e tyre

Mësuesi shpjegon se si nxënësit mund të shtojnë zgjedhjen e tyre fshehtas. Nga ana tjetër, secili nxënës vjen te tabela e shënon zgjedhjen e tij me një numër "një" (1).

Nxënëset femra dhe meshkuj përdorin kolona të veçanta.

Nxënësit vijnë përpara për te tabela dhe shënojnë zgjedhjen e tyre. Kur të kenë mbaruar, dy nxënës numërojnë shenjat sipas ndarjeve dhe bëjnë shumat.

Nxënësit komentojnë dhe të diskutojnë rezultatet

Rezultati vështirë se mund të parashikohet. Është interesante të shohësh, se sa të rinj e të reja synojmë të kombinojnë të tre alternativat, sa prej tyre shkojnë për dy dhe për cilat nga to.

"Partner + Zanat": Modeli mashkullor tradicional "shtylla e familjes + shtëpiake". Nxënësit duhet të bëhen të vetëdijshëm për pasojat, në qoftë se të dy partnerët bëjnë këtë zgjedhje - ky është Modeli "Dink" (të ardhura dy herë, por pa fëmijë).

"Zanat + Fëmijë": Një zgjedhje e pamundur, pasi ajo do të thotë të qenët prind i vetëm, por sikundër nxënësit e dinë, një numër i konsiderueshëm i familjeve kanë vetëm një prind, jo si zgjedhje, por për shkak të ndarjeve ose të vdekjes.

"Partner + Fëmijë": Modeli femëror tradicional nëse zgjat për gjithë jetën. Shumë nëna të reja dhe, në një shkallë më të vogël, etër të rinj e pranojnë këtë alterantivë për kohën që kujdesen për fëmijët e tyre, kur ata janë shumë të vegjël. Është e kuptueshme që ata do të kthehen në punët e tyre, sa po të munden.

"Zanat + Partner + Fëmijë": nxënësit do të dinë se kjo alterantivë është një sfidë. A ka ndonjë ndryshim në zgjedhjet e bëra nga secila gjini? Ka më shumë gjasa që më shumë femra se sa meshkuj të rinj do të zgjidhnin këtë alterantivë. Nëse po, cilat janë arsyet për këtë? Mësuesi nuk duhet të

ushtrojë presion për nxënësit nëse ata nuk janë të gatshëm të flasin për arsyet për zgjedhjet e tyre. Mësuesi mund të nxjerr në pah, megjithatë, se ky është një shembull se si zgjedhjet individuale mund të ndikojnë shoqërinë si një e tërë: në qoftë se shumë prej tyre nuk zgjedhin për të pasur fëmijë atëherë do të bjerë lindshmëria. Pa ushtruar presion moral, nxënësit duhet të bëhen të vetëdijshëm për pasojat afatgjata që zgjedhjet e tyre individuale do të kenë në mënyrë të pashmangshme (shih zgjerimin më poshtë).

Me këto linja të mundshme mendimi, mësuesi pret rezultatet, dhe më pas i përgjigjet, nëse është e nevojshme, duke improvizuar. Reflektimi paraprak, siç është përcaktuar këtu, ndihmon; dhe po kështu vepron edhe vlerësimi i mësimit më pas, për të zhvilluar kapacitetet dhe besimin në improvizim.

Zgjerim

Problemi i rënies së numrit të lindjeve dhe plakjes ose pakësimit të popullsisë është shfaqur në shumë vende të industrializuara dhe të zhvilluara në të gjithë botën, duke përfshirë Kinën, Gjermaninë dhe Italinë. Probleme serioze mund të lindin për sistemet e ekonomisë dhe të pensioneve të moshave të kaluara.

Me të dhënat statistikore, nxënësit mund të hetojnë situatën në vendin e tyre. Ata mund të analizojnë dhe gjykojnë për zgjedhjet.

Mësimi 4

Cila punë më përshtatet mua?

Kriteret e mia për zgjedhjen e një pune

<p>Kjo matricë përmbledh informacionin që i nevojitet një mësuesi për planifikimin dhe zhvillimin e mësimi.</p> <p>Trajnimi i kompetencave i referohet drejtpërdrejt EQD / EDNJ.</p> <p>Objektivi i mësimi tregon atë që nxënësit njohin dhe kuptojnë.</p> <p>Detyra e nxënësit, së bashku me metodën, formojnë bërthamën e procesit mësimor.</p> <p>Materialet në listën e plotë e mbështetin përgatitjen e mësimi.</p> <p>Koha në dispozicion na jep një udhëzues të përafërt për menaxhimin e kohës së mësuesit.</p>	
Trajnimi i kompetencës	Identifikimi, balancimi dhe përparësitë e kriterëve për një vendim.
Objektivat e të mësuarit	Kriteret kryesore për zgjedhjen e një punë janë, "Cila punë korrespondon me interesat dhe pikat e mia të forta?"
Detyrat e nxënësve	Nxënësit zgjedhin ose refuzojnë një punë dhe japin arsyet për zgjedhjen e tyre.
Materialet dhe burimet	Fletët e punës së nxënësit 1.3. Materiale për mësuesit 1.2 (prisni një grup të kartave të punës, përafërsisht 10 copë karta më shumë se sa numri i nxënësve në klasë).
Metoda	Punë individuale me fletët e punës Diskutim plenar.
Koha në dispozicion	1. Nxënësit pranojnë ose refuzojnë një ofertë pune. 20min
	2. Nxënësit ndajnë mes tyre kriteret për zgjedhjen e një pune 20 min

Informacion

Në mësimin 1.3, nxënësit trajtuan tri çështje kyçe që ata mendojnë që do të ndikojnë thellësisht në jetën e tyre të ardhshme: duke bërë zgjedhje në lidhje me punët e tyre, të partnerit dhe familjes (të qenit prind). Në këtë mësim, nxënësit shqyrtojnë më në thellësi kriteret e përfshira në një nga këto zgjedhje, për shembull, zgjedhjen e një pune

Dy kriteret janë me rëndësi të veçantë: Cila punë më intereson mua? Cilën punë mund të bëj më mirë?

Rëndësia e këtyre pyetjeve është e qartë, po kështu janë edhe vështirësitë për t'u përgjigjur atyre, veçanërisht të dytës. Për këtë qëllim nevojitet informacion konkret; projekti i përzgjedhjes së punës është sugjeruar që nxënësit të mund të kapërcejnë këtë problem.

Përshkrimi i mësimit

1. Nxënësit pranojnë ose të refuzojnë një ofertë pune

Mësuesi prezanton temën

Mësuesi prezanton temën, duke iu referuar tabelës që tregon trekëndëshin e zgjedhjeve kryesore. Mësimin e kaluar, nxënësit diskutuan vështirësitë në bërjen e tre zgjedhjeve të rëndësishme për jetën: në lidhje me punën, partneritetin dhe familjen e tyre.

Në këtë mësim, nxënësit do përqendrohen në një nga këto tri zgjedhje - punën e tyre të ardhshme.

Mësuesi shpjegon se, për të filluar, nxënësit duhet të imagjinojnë se tani do t'u ofrohet një punë. Mësuesi do t'u paraqesë atyre ofertën e punës në një kartë. Ata janë të lirë të vendosin nëse do të pranojnë këtë ofertë apo jo.

Mësuesi prezanton metodën - një simulim i thjeshtë i tregut të punës

Mësuesi shpërndan fletën e punës së nxënësve 1.3 dhe kërkon nga nxënësit të plotësojnë rreshtin e parë: A e kanë ata një punë të parapëqyer ose "A e kanë bërë zgjedhjen e tyre? Nëse jo, ata presin për hapin e ardhshëm.

Mësuesi shpjegon rregullat. Kur nxënësit marrin ofertën e tyre të punës në kartë, ata vendosin nëse do ta pranojnë apo jo. Ata shënojnë arsyet e tyre në fletën e punës.

Pastaj ata mund të shikojnë për një punë tjetër. Nxënësit mund të bien në ujdi për të ndryshuar punët me njëri-tjetrin ose të shkëmbejnë kartat e tyre me një nga kartat në tavolinë e mësuesit. Ata regjistrojnë të gjitha punët e ofruara për ta dhe japin arsyet për pranimin ose refuzimin e tyre.

Nëse ata gjejnë një punë që u pëlqen, atëherë ata mbajnë kartën e vendit të punës. Nëse ata e lënë kartën pa marrë një tjetër, atëherë ata janë të papunë.

Para se të fillojë simulimi i tregut të punës, nxënësit duhet të kenë një ide të qartë për rregullat dhe rolet e tyre.

Mësuesi shpërndan një kartë pune për çdo nxënës. Disa ndoshta do të protestojnë dhe mund të dëshirojnë ta heqin qafe ofertën e punës së tyre menjëherë. Nëse është e nevojshme, mësuesi i kujton ata për detyrën e tyre - të regjistrojnë në fletën e punës arsyet për mos dashjen e një pune të caktuar.

Nxënësit marrin pjesë në simulimin e tregut të punës - në kërkim të një pune

Pasi nxënësit kanë marrë kartat e punës, ata lihen individualisht. Mësuesi vëren se sa nxënës pranojnë ofertat e tyre të punës, dhe i kujton nxënësit të bëjnë shënime të shkurtra para ndërrimit të vendeve të punës.

2. Nxënësit ndajnë kriteret e tyre për zgjedhjen e një pune

Nxënësit identifikojnë kriteret kryesore për zgjedhjet e tyre të punës

Nxënësit janë ulur në një kuadrat ose rreth të hapur për të mbështetur dhe lehtësuar komunikimin. Mësuesi i kërkon të tregojnë duart. Kush ka pranuar një ofertë pune? Kush nuk ka pranuar?

Në një hap të dytë, mësuesi kërkon nga nxënësit që të formojnë grupet me 4-6 veta dhe të ndajnë kriteret e tyre. Detyra e tyre është të paraqesin një listë me tre kriteret kryesore të cilat ata i kanë pranuar.

Pas pesë minutash, folësit e grupit paraqesin rezultatet dhe një anëtar tjetër i grupit shkruan pikat e tyre në dërrasën e zezë ose në tabelë. Pikat që përzgjidhen edhe nga grupet e tjerë shënohen për të theksuar rëndësinë e tyre. Rezultati mund të duket kështu:

Cila punë më përshtatet mua? Kriteret për zgjedhjen e një punë

Interesat personale
Kualifikimet - kërkesat e punës
Të ardhura të mira
Orari i punës
Fleksibiliteti
Siguria në punë
...

Nxënësit identifikojnë kriteret kryesore për zgjedhjen e një pune

Nëse grupet, në mënyrë të përsëritur, kanë përmendur disa kriteret për zgjedhjen e një pune, ata tani analizojnë nëse këto janë veçanërisht të rëndësishme. Ata ndajnë mendimet e tyre dhe japin arsyet.

Nga njëra anë, nxënësit janë të lirë të ndjekin preferencat e tyre personale, kështu që nuk është e nevojshme që ata të bien dakord. Për shembull, një e ardhur e lartë mund të jetë më e rëndësishme për një nxënë, ndërsa një tjetër këmbëngul në një fundjavë të lirë dhe orar fleksibël të punës. Megjithatë, në një pikë të caktuar, mësuesi duhet t'i bëjë nxënësit të vetëdijshëm për këto.

Ne të gjithë duam të shmangim të qenët i papunë, kështu që është mjaft e kuptueshme se siguria e punës është, shpesh herë, një përparësi e lartë. Megjithatë, zhvillimet e biznesit janë shumë të paparashikueshme dhe nxënësit do të hasin konkurrencë kudo. Ata duhet të zgjedhin një punë ose, të paktën, një kategori të punës ("Drejtësinë" - "Doktor në mjekësi"), kur të largohen nga shkolla, dhe për këtë do të aplikojnë pasi të kenë mbaruar studimet ose trajnimin. Askush nuk mund të parashikojë në mënyrë të besueshme se çfarë shansesh do të ketë pas katër ose pesë vitesh.

Për këtë qëllim, nxënësit duhet të përfshijnë dy kriteret:

1. Çfarë më intereson mua dhe çfarë do të më pëlqente mua të bëj?
2. Çfarë mund të bëj unë mirë? Ku janë pikat e mia të forta? Çfarë mund të bëj më mirë kur të përballem me konkurrencën?

Mësuesi u jep nxënësve pak kohë për të menduar për këto pika dhe për t'u përgjigjur.

Nxënësit problematizojmë zbatimin e kriterëve

Kur reflektojnë për mënyrën se si t'i zbatojnë këto dy kriteret kryesore në përzgjedhjen e një pune, nxënësit do të bëhen të vetëdijshëm për vështirësitë e përfshira. Pyetja e dytë më lart është më e lehta për t'ju përgjigjur. Me ndihmën e prindërve dhe miqve të tyre, ata mund të eksplorojnë profilin e tyre specifik të kompetencave.

Pyetja e parë paraqet më shumë probleme, pasi nxënësit kanë nevojë për informacion për kërkesat e punës dhe zhvillimet e vendeve të punës. Mësuesit nuk janë ekspertë profesionistë të karrierës, kështu që shkolla këtu është në kufijtë e saj fundorë dhe nxënësit duhet të gjejnë informacion në mënyrë individuale. Ata tani përjetojnë lirinë e zgjedhjes dhe të ndërtimit të identitetit, si një biznes me të vërtetë kërkues.

Në shumë vende, shkollat i mbështetin nxënësit e tyre përmes skemave të vëzhgimit të profesioneve . Ky model është sugjeruar si një zgjerim që nxënësit, prindërit, dhe menaxherët e biznesit do ta vlerësonin dhe mbështetnin.

Zgjerim: Projekti vëzhgimi i një profesioni

Problemet me të cilat përballen nxënësit dhe si mund të ndihmojnë projektet e vëzhgimit të profesionit

Nxënësit e dinë se sa e rëndësishme është zgjedhja e tyre për një pune të përshtatshme për jetën e tyre të ardhshme. Ata e kanë kuptuar se cilat kritere janë më të rëndësishme kur bën zgjedhje, por ata kanë kuptuar gjithashtu se nuk mund të gjykojnë se cilat kërkesa të punës plotësohen nga talentet, kompetencat dhe interesat e tyre pa pasur një informacion të plotë më të fundit. Projekti i vëzhgimit të një profesioni mund t'u japë nxënësve mbështetje të vlefshme në marrjen e atij informacioni.

Detyra e nxënësve

Nxënësit kërkojnë një punë që ata besojnë se i plotëson kriteret e tyre. Ata kalojnë disa ditë në punë me një profesionist. Ata vëzhgojnë çka ai bën dhe bashkëpunojnë me të. Të udhëhequr nga një pyetësor (shih Fletën e punës së nxënësit 1.4) ata intervistojnë partnerin e tyre të punës. Nëse është e mundur, ata kryejnë detyrat për të marrë përvojën e parë (të tilla si në stazh). Orari i shkollës zëvendësohet nga orari i punës. Pra, nëse një kirurg fillon të operojë në 6 të mëngjesit, nxënësi duhet të jetë pranë tij në sallën e operacionit (për të zbuluar, për shembull, nëse ai mund të durojë për të parë një operacion).

Nxënësit shkruajnë një raport në bazë të pyetësorit. Raporti mund të dorëzohet në dhe të shënohet, e cila krijon një nxitje të mëtejshme për nxënësit që ta marrin detyrën e tyre seriozisht. Nxënësit këshillohen që të mbajnë shënime të përditshme dhe shkruajnë raportin e tyre gjatë javës së punës dhe jo më vonë - një ushtrim për menaxhimin efikas të kohës.

Raporti duhet të jetë një tregim sistematik dhe jo një ditar personal, për të siguruar që nxënësit të përqendrohet në kriteret kryesore për zgjedhjen e një pune.

Nxënësit duhet t'i gjejnë partnerët e tyre të punës vetë, me mbështetje të prindërve të tyre, familjeve dhe miqve të familjes. Në mënyrë ideale, ata nuk duhet të vizitojnë prindërit ose të afërmit e tyre në vendin e punës.

Mbështetje nga shkolla dhe mësuesit

Nxënësi luan rolin kryesor dhe është përgjegjës për rezultatet. Shkolla siguron mundësinë, përcakton kuadrin, autorizon projektin dhe sqaron çështjet ligjore (pëlqimin nga një ministri përkatëse, sigurimet). Në një fazë të hershme, shkolla kontakton edhe prindërit, të cilët kanë një rol të rëndësishëm për të luajtur (shih më poshtë).

Me kërkesë, nxënësve mund t'u jepet një letër autorizimi kur të kërkojnë një mundësi për të vëzhguar një profesion. Pasi projekti ka përfunduar, drejtori shkruan një letër falënderimi për të gjithë partnerët që kanë pritur nxënësit.

Nëse është e mundur, mësuesi duhet t'i vizitojë nxënësit gjatë projektit. Gjatë gjithë projektit, një mësues duhet të jetë në dispozicion në telefon për të reaguar shpejt në rast të një emergjence.

Punë në vijim

Ne rekomandojmë mbajtjen e raporteve për të theksuar rëndësinë e tyre. Mësuesi duhet t'i trajtojë raportet me respekt, pasi ato janë dokumente personale. Ai duhet të kuptojë se nuk ka qenë i pranishëm gjatë projektit dhe intervistave, kështu që nxënësit janë ekspertët në këtë rast, në vend të mësuesit. Pra, vlerësimi duhet të përqendrohet në aspekte të tilla si qartësia, koherenca, kujdesi dhe tërësia. Nga këndvështrimi i nxënësit, kjo lloj detyre është shumë më e dobishme se çdo provim tjetër dhe mësuesi duhet të jetë i përgatitur për të vlerësuar me nota më të mira se zakonisht.

Nxënësit duhet të kenë mundësinë për të ndarë përvojat e tyre. Kjo kërkon më shumë kohë se sa mund të sigurohet brenda mësimeve të rregullta të EQD ose studimeve sociale. Një platformë e dobishme do ishte një skanim i punëve brenda shkollës. Kjo është me interes të veçantë për nxënësit më të rinj të cilët do ta kryejnë këtë projekt një vit më vonë, por edhe për prindërit e tyre.

Partnerët e punës apo shtypi lokal, si dhe përfaqësues të bizneseve lokale mund të ftohen për këtë veprimtari.

Mbështetje nga prindërit

Së pari, prindërit mund të mbështesin fëmijët e tyre për të gjetur se ku janë pikat e forta dhe interesat e tyre. Prindërit i njohin fëmijët e tyre që nga dita e parë dhe mund të kujtojnë zhvillimin e tyre nga një këndvështrim që ndryshon nga ai i një profesionisti në shkollë. Prindërit zakonisht i mirëpresin këtë lloj projektesh dhe vlerësojnë çdo lloj mbështetje për fëmijët e tyre në gjetjen e një pune. Për arsye shumë të kuptueshme, prindërit priren për të mbivlerësuar sigurinë në punë. Në një ekonomi që ndryshon me shpejtësi, prindërit janë më pak të përshtatshëm si këshilltarë në planifikimin e karrierës.

Si të gjejmë një partner pune për nxënësit

Zakonisht nxënësve u kërkohet të gjejnë një këshilltar për projektin e tyre të gjetjes së punës. Prindërit e tyre, dhe në disa raste të afërmit ose miqtë e tjerë, mund të japin ndihmë të vlefshme nga lidhjet me partnerë të mundshëm. Nxënësit nuk duhet të bëjnë kompromis shumë shpejt në qoftë se kërkimi provon i vështirë. Ata po kërkojnë një mundësi për skanim pune, jo një punë të vërtetë. Nëse nuk mund të gjendet asnjë njeri që kryen një punë të veçantë, p.sh. një gazetar radioje, atëherë duhet të shihet për një kompromis për të kërkuar një alternativë brenda të njëjtës kategorie pune, për shembull, një gazetar që punon për gazetën lokale.

Mbështetja nga bizneset dhe institucionet vendore

Për çdo profesionist, pritja e një nxënësi për një javë pune kërkon një përpjekje të madhe dhe kjo duhet të vlerësohet. Megjithatë, shumë punëdhënës janë të interesuar në tërheqjen e aplikantëve të kualifikuar dhe të mirë-informuar për punën dhe, nga pikëpamja e tyre, vëzhgimi i një profesioni është një mundësi për të testuar nxënësit dhe ndoshta edhe t'i afrojnë ata me një ofertë për më vonë.

Nxënësit kanë nevojë për një këshilltar ose mbikëqyrës. Ky mund të jetë partneri i tyre i punës, apo dikush tjetër. Nxënësve u është dhënë leje nga shkolla, kështu që ata nuk duhet të paguhen gjatë kryerjes së projektit. Ata janë atje për të bërë punë të rregullt, por edhe të ndjekin agjendën e tyre, si është përshkruar nga pyetësi (Fleta e punës së nxënësit 1.4).

Pasoja afatgjata për nxënësit

Përvoja ka treguar se ky projekt do të ndihmojë shumë nxënës për të pasur një qasje më serioze, më të pjekur në vitet e tyre të fundit në shkollë. Ata janë bërë të vetëdijshëm për interesat e tyre, dhe tani mund të vlerësojnë më shumë disa lëndë të caktuara të cilat mund t'i lidhin me të ardhmen e tyre pas shkollës. Gjithashtu, atyre u bën përshtypje nëse dikush jashtë shkollës u ka thënë se "drejtshkrimi dhe kaligrafia kanë rëndësi." Dhe është një eksperiencë e dobishme dhe emocionuese në se nxënësit zbulojnë se ata, në fakt, mund të përballen me një numër të madh detyrash në botën profesionale.

Nxënësit mund të kthehen në shkollë me një përgjigje të qartë. Ndoshta ata tani e dinë se cila do të jetë puna e tyre dhe mund të ndër marrin hapat e ardhshëm në planifikimin e studimeve ose trajnimit të tyre pas largimit nga shkolla. Nga ana tjetër, në qoftë se projekti i tyre ka treguar se duhet të kërkojnë për një punë tjetër, edhe ky është një hap i vlefshëm përpara, pasi ata kanë larguar disa iluzione dhe mund të kërkojnë më me saktësi se çfarë lloj pune do t'u përshtatet.

Informacion për skemat e vëzhgimit të vendeve të punës

Mbretëria e Bashkuar: www.prospects.ac.uk
Baden-Württemberg, Gjermani: www.schule-bw.de/schularten/gymnasium/bogy

Materialet për mësuesit 1.1: Citate për zgjedhjet dhe identitetin

<p>Nga zgjedhjet dhe veprimet e jetës sonë, ne krijojmë personin që jemi dhe fytyrat që shpalosim. Kenneth Patton</p>
<p>Vendimi është një rrezik i rrënjosur në guximin për të qenë i lirë. Paul Tillich</p>
<p>Çdo gjë që bëni tani është diçka që ju keni zgjedhur të bëni. Disa njerëz nuk duan ta besojnë këtë. Por, nëse jeni më shumë se njëzet e një vjeç, jeta juaj është ajo çka ju bëni me të. Për të ndryshuar jetën tuaj, ju keni nevojë të ndryshoni prioritetet tuaja. John C. Maxwell</p>
<p>Unë besoj se ne jemi përgjegjës të vetëm për zgjedhjet tona dhe duhet të pranojmë pasojat e çdo veprimi, fjale dhe mendimi, gjatë gjithë jetës sonë. Elisabeth Kubler-Ross</p>
<p>Nëse doni të thuhet diçka, kërkojani një burri. Nëse doni të bëhet diçka, kërkojani një gruaje. Margaret Thatcher</p>
<p>Liria, në kuptimin konkret të fjalës, konsiston në aftësinë për të zgjedhur. Simone Weil</p>
<p>Mendjet më të mëdha janë të afta për veset më të mëdha si dhe për virtytet më të mëdha. Rene Dekarti</p>
<p>Gjëja kryesore që mund të na mësojë historia është se veprimet e njeriut kanë pasojë dhe se zgjedhje të caktuara, pasi bëhen nuk mund të zhbëhen. Ato përjashtojnë mundësinë për të bërë zgjedhje të tjera dhe kështu përcaktojnë ngjarjet e ardhshme. Gerda Lerner</p>
<p>Fuqia e zgjedhjes mirë dhe keq është brenda mundësive të gjithë njerëzve. Origeni</p>
<p>Vetëvetja nuk është diçka e gatshme, por diçka në formim të vazhdueshëm përmes zgjedhjeve dhe veprimit. John Dewey</p>
<p>Gjëja që gratë duhet ende ta mësojnë është se askush nuk ta jep pushtetin. Ju thjesht e merrni atë. Roseanne Barr</p>
<p>Kur zgjedh mes dy të këqijave, unë gjithmonë pëlqej të provoj atë që nuk e kam provuar kurrë më parë. Mae West</p>
<p>Gratë dhe macet do të bëjnë atë dëshirojnë, burrat dhe qentë duhet të relaksohen dhe të mësohen me idenë. Robert A. Henlein</p>
<p>Ju duhet të trajtoni intuitën tuaj - ju duhet të besoni zërin e vogël brenda jush, i cili ju tregon saktësisht se çfarë të thoni, çfarë të vendosni.</p>

Ingrid Bergman

Një anije noton në lindje,
Dhe një tjetër në perëndim,
Më vete - të njëjtat erëra fryjnë,
'Është fuqi e velave
Dhe jo shtrëngatave,
Që tregon ku ne shkojmë.
Ashtu si erërat në det
Janë dhe valët e kohës,
Në udhëtimin e jetës sonë,
'Është vetë shpirti,
Që përcakton qëllimin,
Dhe jo të qetësia apo furtuna.
Ella Wheeler Wilcox

www.wisdomquotes.com

Materiale për mësuesit 1.2: Kartat e punës

Nëpunës civil (administrata e bashkisë lokale)	E drejta e autorit të reklamës	Kirurg veterinar
Arkitekt	Fotograf mode	Mësuesi i shkollës fillore
Inxhinier mekanik	Menaxher i operacioneve të ujit	Bankier
Mjek spitali	Menaxher i një restoranti të ushqimit të shpejtë	Bibliotekar publik
Profesionist shitjesh IT	Oficer policie	Avokat
Guidë turistike	Shitës dyqani	Infermier Spitali

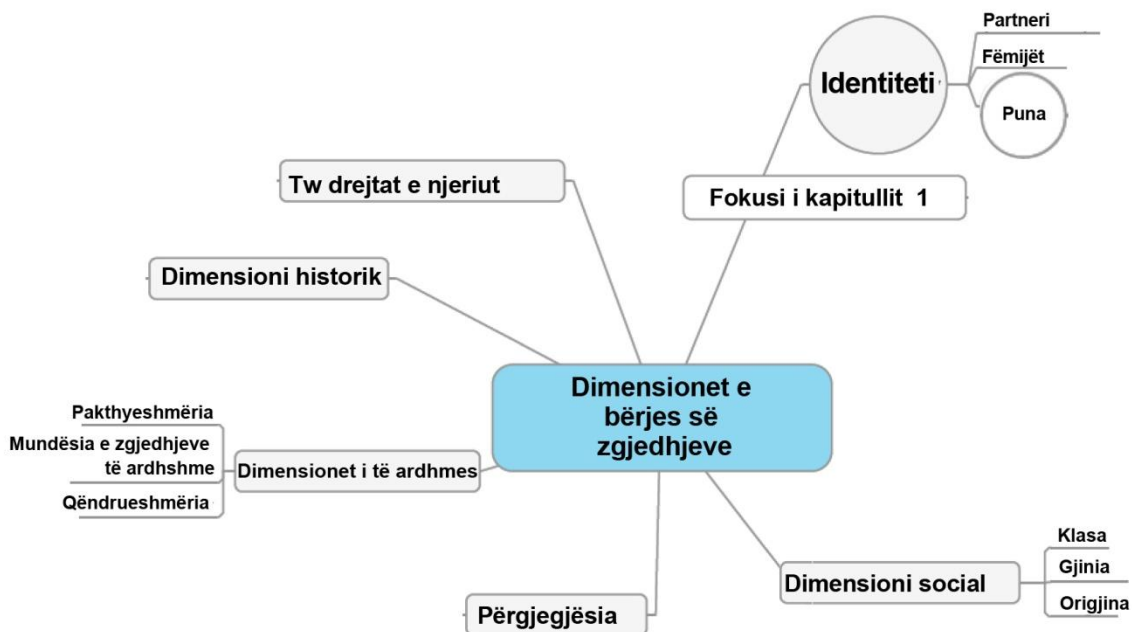
Ekonomist	Hartograf	Parukier
Kërcimtar	Gazetar	Librashitës
Meteorolog	Psikoterapist	Pilot
Pastrues dhome	Shofer autobusi	Elektricitist

Burimi: www.prospects.ac.uk

Njësia 1.3 Të dhëna shtesë për mësuesit

Konceptit konstruktivist i identitetit

E lidhur me konceptin e identitetit, konstruktivizmi do të thotë se ne i formojmë identitetet tona nga zgjedhjet dhe vendimet që bëjmë. Konstruktivizmi thekson rolin aktiv të individit dhe vë theksin në elementin e të mësuarit të përfshirë në të. Në jetë, ne bëjmë gabime dhe bëhemi të vetëdijshëm për gabimet në zgjedhjet e bëra. Ne mund të jemi në gjendje për të ndrequr disa zgjedhje (i analizojnë) dhe t'i korrigjojmë ato, por disa zgjedhje janë të pakthyeshme. Koha, për të gjitha gjërat, mund të kalojë vetëm një herë në jetë. Konstruktivizmi lidh dinamikën e bërjes së zgjedhjeve me rezultatin, identitetin tonë, gjë që bëhet statike dhe e qëndrueshme deri në një masë të caktuar.

Ky kapitull përqendrohet në rolin aktiv që ne kryejnë në formimin e identitetin tonë dhe të njëri-tjetrit, në të cilët ne kemi gjithashtu një rol pasiv. Natyrisht, zhvillimi i identitetit është shumë më kompleks dhe varet nga shumë faktorë të tjerë (ndryshore) që përcaktojnë apo kufizojnë shanset tona për të krijuar jetën dhe identitetin tonë. Këto përfshijnë origjinën, klasën, gjininë, kushtet ekonomike dhe kulturore, si dhe mjedisin natyror.

Ka dy arsye pse ky kapitull përqendrohet në dimensionin konstruktivist të formimit të identitetit tonë përmes zgjedhjeve. Së pari, kjo qasje e lidh identitetin me të drejtat e njeriut. Të bërit e zgjedhjeve është një akt lirie. Së dyti, nxënësit kuptojnë këtë qasje më mirë, pasi ajo korrespondon me përvojën e tyre dhe pyetjet që ata i drejtojnë vetes së tyre.

Jo vetëm koncepti i identitetit që është shumë më kompleks se sa duket në këtë kapitull; e njëjta vlen edhe për konceptin e zgjedhjes. Diagrami i mësipërm përshkruan qasjen didaktike të kësaj kapitulli: nxënësit eksplorojnë lidhjet mes dy koncepteve komplekse, por asnjë prej koncepteve në tërësinë e tyre të plotë.

KAPITULLI 2

PËRGJEGJËSIA

Arsimi i mesëm

Pjesëmarrja, marrja e përgjegjësisë

Liria mbart përgjegjësi

“Quidquid agis, prudenter agas, et respice finem.”

[Çdo gjë që bëni, bëjeni me mençuri dhe merrni parasysh rezultatin.]

Proverb latin; origjina e pa verifikuar

2.1 Rreziku i humbjes së një miku - apo i thyerjes së një rregulli?

Ne përballemi me dilema kudo

2.2 dhe 2.3 Çfarë do të bënit ju?

Ne marrim përgjegjësi për vendimet tona

2.4 Cilat janë vlerat tona të përbashkëta?

Marrja e përgjegjësive në një komunitet që bazohet në të drejtat e njeriut

Kapitulli 2

Përgjegjësia

Pjesëmarrja, marrja e përgjegjësisë

Hyrje për mësuesit

Marrja e përgjegjësisë - një këndvështrim që ndikon në çdo gjë

Ne përherë marrim vendime, të mëdha ose të vogla qofshin. Çfarë do të hamë sot për drekë? Do të marrim makinën, apo autobusin? Çfarë partie do të votojmë? Çfarë dua të bëj pas përfundimit të shkollës?

Në çdo vendim që kemi marrë, ne përftojmë një alternativë të caktuar dhe hedhim poshtë të tjerat. Pavarësisht nëse ne jemi të vetëdijshëm për këtë apo jo, vendimet tona ndikojnë edhe të tjerët. Çfarëdo që të vendosim dhe të bëjmë mund të vihen në pikëpyetje, pasi ka alternativa që ne mund të kishim zgjedhur.

Marrja e përgjegjësisë do të thotë të marrësh parasysh këto alternativa dhe pasojat e vendimeve tona. Në këtë drejtim, marrja e përgjegjësisë, në të vërtetë, prek çdo gjë që ne bëjmë në jetë - në sferën vetjake, në marrëdhëniet tona dhe në lidhjet me familjen, miqtë, kolegët dhe komunitetin si një i tërë.

Marrja e përgjegjësisë - një e drejtë njerëzore dhe sfidë

Kur marrim një vendim, ne ushtrojmë të drejtën tonë njerëzore të lirisë. Liria mbart përgjegjësi, por ne mundemi dhe duhet të vendosim vetë se çfarë parimesh dhe udhëzimesh duam të ndjekim. Liria do të thotë se ne jemi të vetëm në vendimin tonë dhe, për këtë arsye, marrja e përgjegjësisë mund të jetë shumë e vështirë. Deri në një farë mase, në lidhje me këtë, ekzistojnë aftësi që mund të trajtohen, kjo përbën atë që nxënësit do të zhvillojnë në këtë kapitull.

Nxënësit do të komunikojnë me njëri-tjetrin, shpesh se çfarë duhet të vendosin vetë në praktikë, duke u përpjekur të kuptojmë dilemat dhe kompleksitetin, ndryshueshmërinë, bërjen e zgjedhjeve, dhe përcaktimin e përparësive.

Një koncept konstruktivist i përgjegjësisë

Marrja e përgjegjësisë është mënyra më e mirë për të mësuar dhe kuptuar në situata konkrete, në të cilat kërkohet marrja e një vendimi. Dilemat janë veçanërisht interesante në këtë drejtim, pasi ato kërkojnë trajtim veçanërisht të kujdesshëm për pasojat e një vendimi.

Në një shoqëri të hapur, sekulariste dhe pluraliste, ne nuk mund të marrim paraprakisht të dhënë se ka një kornizë vlerash me të cilën që të gjithë do të bien dakord menjëherë, megjithëse, për stabilitetin e një komuniteti, një kornizë e tillë është e domosdoshme. Prandaj, ne duhet të komunikojmë dhe të negociojmë parimet bazë që kemi në marrjen e përgjegjësisë.

Marrja e përgjegjësisë është një sfidë dhe një proces i përhershëm i të mësuarit; në këtë drejtim, ky kapitull zbaton një koncept konstruktivist të përgjegjësisë.

Kurthe në përgjegjësinë e mësimit - dhe si duhet të shmangen

Ekzistojnë dy kurthe në përgjegjësinë e mësimit - moralizimet abstrakte dhe indoktrinimi.

Moralizim do të thotë të flasësh në lidhje me të qenit "qytetar i mirë", pa vështruar në çështje konkrete. Nxënësve u jepen mesazhe se marrja e përgjegjësive është vetëm një çështje e të

dëshiruarit ose jo. Ata nuk e mësojnë kurrë se sa e vështirë mund të jetë kjo detyrë dhe se sa e rëndësishme është të ndash mendimet për të bërë një zgjedhje.

Kurthi i indoktrinimit i referohet mësuesve që përpiqen të imponojnë një grup të caktuar vlerash. Ata nuk kanë mandat për të bërë këtë dhe çfarëdo grupi vlerash që ata zgjedhin, mund të vihen në pikëpyetje dhe të hidhen poshtë.

Për të shmangur këto kurthe, kjo kapitull është e projektuar rreth një detyrë të rëndësishme që u jep nxënësve mundësinë të marrin vendimet e tyre. Mësuesi është trajneri dhe lehtësuesi i tyre.

Nxënësit diskutojnë si të zgjidhin dilemat. Historitë e rasteve lidhen me përvojat e përditshme të nxënësve, të cilat i vendosin ata në rolin e ekspertëve.

Përgatitja e kapitullit

Ne rekomandojmë që mësuesi të kryejë të njëjtën detyrë si nxënësit (shih Fleta e punës së nxënësit 2,1-2,4 dhe materialet për mësuesit 2,1-2,3). Në këtë mënyrë, mësuesit do të kuptojnë më mirë mundësitë e të mësuarit dhe do të bëhen të vetëdijsëm për vështirësitë nxënësve të tyre. . Vetë rezultati, vendimi si të zgjidhet një dilemë, nuk është përgjigja e "drejtë", pasi në të përfshihet një element i fortë subjektiviteti që nxënësit mund të mos ta pranojnë.

Zhvillim Kompetencash: lidhja me kapitujt e tjerë në këtë vëllim

Çfarë tregon kjo tabelë

Titulli i këtij manuali, *Pjesëmarrja në demokraci*, përqendrohet në kompetencat e qytetarit aktiv në demokraci. Kjo matricë tregon potencialin e pasojave të sinergjisë midis kapitujve në këtë manual. Matrica tregon se çfarë kompetencash janë zhvilluar në kapitullin 2 (rreshti i theksuar në tabelë). Kolona i me kornizë më të theksuar tregon kompetencat e vendimmarrjes dhe veprimit politik, e theksuar për shkak të lidhjeve të ngushta me pjesëmarrjen në demokraci. Rreshtat më poshtë tregojnë lidhjet me kapitujt e tjera në këtë manual: çfarë kompetencash janë zhvilluar në këto kapitull që mbështesin nxënësit në kapitullin 2?

Si mund të përdoret kjo matricë

Mësuesit mund të përdorin këtë matricë si mjet për planifikimin e orëve të tyre EQD / EDNJ në mënyra të ndryshme.

- Kjo matricë ndihmon mësuesit të cilët kanë vetëm disa orë mësimi kushtuar EQD / EDNJ: një mësues mund të zgjedhë vetëm këtë kapitull dhe të heq të tjerët, pasi ai e di se disa kompetenca kyçe tashmë janë zhvilluar, në një masë të caktuar, në këtë kapitull, për shembull, analiza, përdorimi reflektiv i medieve dhe përgjegjësia.

- Matrica ndihmon mësuesit të përdorin pasojat sinergjike që ndihmojnë nxënësit të trajnohen në kompetenca të rëndësishme në mënyrë të përsëritur, në kontekste të ndryshme që janë të ndëlidhura në shumë mënyra. Në këtë rast mësuesi zgjedh dhe kombinon disa kapituj.

Kapitujt	Dimensionet e zhvillimit të kompetencave			Qëndrimet dhe vlerat
	Analiza dhe gjykimi politik	Metodat dhe aftësitë	Vendimmarrja dhe veprimi politik	
2. Përgjegjësia	Kuptimi i çështjeve të dilemës Analiza e pasojave të një vendimi Përcaktimi i përparësive dhe dhënia e arsyeve	Shqyrtim dhe mendim i kujdesshëm Ndarja e arsytimeve dhe kritereve për një vendim	Vendimmarrja e bazuar në informacione jo të plota Ndërgjegjësimi për rrezikun e dështimit	Ndryshimi i këndvështrimeve Njohja e interesave dhe të drejtave të të tjerëve Komuniteti i bazuar në të drejtat e njeriut
1. Identiteti	Kuptimi i ndikimit të zgjedhjeve tona për të tjerët			Ndryshimi i këndvështrimeve
4 Konflikti	Dilema e vazhdimësisë	Strategjitë e negociimit	Zgjidhje konflikti	
6 Qeverisja dhe politika	Politika - një proces i zgjidhjes së problemeve dhe zgjidhjes së konflikteve			
7 Barazia	Vlerësimi i dimensionit kulturor të demokracisë		Balancimi i të drejtave të shumicës dhe pakicës	Njohja reciproke

KAPITULLI 2: Pjesëmarrja, marrja e përgjegjësisë

Liria mbart përgjegjësi

Tema e mësimit	Trajnimi i kompetencave /objektivat e të mësuarit	Detyrat e nxënësve	Materialet dhe burimet	Metoda
Mësimi 1 Rreziku i humbjes së një miku apo i shkeljes së një rregulli?	Kompetenca në vendimmarrjen politike dhe të veprimit: të bërit e zgjedhjes dhe dhënia e arsyeve. Ne jemi përgjegjës për zgjedhjet që bëjmë në jetën tonë të përditshme. Konceptet e dilemës dhe përgjegjësisë.	Nxënësit mendojnë për zgjedhjet e tyre në situata të përditshme dilemash dhe ndajnë arsyet e tyre.	Materialet për mësuesit 2.1 dhe 2.2. Fletët e punës së nxënësit 2.1 dhe 2.2.	Diskutim plenar. Leksion. Punë në grup.
Mësimi 2 dhe 3 Çfarë do të bënit ju?	Kompetenca në marrjen e vendimeve dhe veprimit: trajtimi i dilemave. Ne bëjmë zgjedhje të ndryshme që kanë të bëjnë me dilema. Duke bërë këtë, ne ushtrojmë të drejtën tonë njerëzore të lirisë.	Nxënësit diskutojnë raste të dilemave dhe reflektojnë për përvojën e tyre personale.	Fletët e punës së nxënësit 2.1-2.4. Materialet për mësuesit 2.2. Tabelë, lapustila. Puna në grup.	Punë në grup.
Mësimi 2 dhe 3 Çfarë do të bënit ju?	Marrja e përgjegjësisë përfshin trajtimin e dilemave – grumbullim informacioni, duke marrë parasysh pasojat, përcaktimin e prioritetëve, marrjen e vendimeve.	Nxënësit diskutojnë raste të dilemave dhe reflektojnë për përvojën e tyre personale.	Fletët e punës së nxënësit 2.1-2.4. Tabelë, lapustila.	Puna në grup.
Mësimi 4 Cilat janë vlerat e përbashkëta?	Gjykimi: reflektimi për kriteret dhe vlerat. Një komunitet demokratik mbështetet për një grup vlerash të përbashkëta. Të drejtat e njeriut japin një sërë vlerash me të cilat ne mund të biem dakord.	Nxënësit zgjedhin raste dilemash, raportojnë vendimet e tyre, i krahasojnë dhe diskutojnë për përparësitë e tyre.	Materialet për mësuesit 2.2 Tabelë (e përgatitur në mësimin e mëparshëm), lapustila. Broshura e nxënësit 2.5; ose si alternative, UDHR, Neni 1 në tabelë ose fletë transparente.	Diskutimi i përbashkët planifikimi. Prezantim Diskutim

Mësimi 1

Rreziku i humbjes së një miku apo i thyerjes së një rregulli? Ne përballemi me dilema kudo

<p>Kjo matricë përmbledh informacionin që i nevojitet një mësuesi për planifikimin dhe zhvillimin e mësimi.</p> <p>Trajnimi i kompetencave i referohet drejtpërdrejt EQD / EDNJ.</p> <p>Objektivi i mësimi tregon atë që nxënësit njohin dhe kuptojnë.</p> <p>Detyra e nxënësit, së bashku me metodën, formojnë bërthamën e procesit mësimor.</p> <p>Materialet në listën e plotë e mbështetin përgatitjen e mësimi.</p> <p>Koha në dispozicion na jep një udhëzues të përafërt për menaxhimin e kohës së mësuesit.</p>	
Trajnimi i kompetencës	Kompetenca në vendimmarrjen dhe veprimin politik: duke bërë zgjedhje dhe duke i mbështetur ato.
Objektivat e të mësuarit	Ne jemi përgjegjës për zgjedhjet që bëjmë në jetën tonë të përditshme. Konceptet e dilemës dhe përgjegjësisë.
Detyrat e nxënësve	Nxënësit mendojnë për zgjedhjet në situatat e përditshme të dilemës dhe japin arsyet e tyre.
Materialet dhe burimet	Materiale për mësuesit 2.1 dhe 2.2. Fletët e punës së nxënësit 2.1 dhe 2.2.
Metoda	Diskutim plenar, leksion, punë në grup.
Koha në dispozicion	1. Nxënësit merren me një dilemë të përditshme. 10 min
	2. Nxënësit njihen me mjetin e analizës së dilemës. 20 min
	3. Nxënësit ndajnë vendimet e tyre në dilemën provë të shkollës. 10 min

<p>Informacion</p> <p>Ky mësim i njeh nxënësit me rëndësinë dhe domosdoshmërinë e marrjes së përgjegjësisë. Në një gjyq të simuluar, ata zbatojnë mjetin për të reflektuar për vendimet e tyre në marrjen e përgjegjësisë dhe njihen me konceptin kyç të dilemës.</p> <p>Të gjithë nxënësit përfshihen menjëherë në mënyrë aktive përmes qasjes induktive. Brenda pak minutash, të gjithë nxënësit në klasë janë duhet të mendojnë rreth zgjidhjes së një dileme që është e njohur për ta nga përvoja në shkollë.</p> <p>Mësimi i parë ka të bëjë me temën kryesore: përballja me dilema, të bërit e zgjedhjes, reflektimi për përparësitë e përfshira në këto zgjedhje. Mësimet e mëposhtme, në vend të shtimit të temave të tjera, eksplorojnë temën e zgjidhjes së dilemave. Ashtu sikundër të gjitha kapitujt në këtë manual, edhe ky kapitull ndjek parimin didaktik të trajtimit të plotë të një pjesë të zgjedhur të lëndës - "Bëj më pak, por bëj atë mirë". Arsyeja për zgjedhjen e një sasive kaq të pakët dhe lënia jashtë aq shumë, është përvoja e bollshme që ekziston në këtë fushë. Është pikërisht intensiteti i përpjekjeve të mësuarit që jep rezultatet më të pasura, jo mbulimi i një sasive të madhe informacioni.</p>

Përshkrimi i mësimit

Faza 1: Nxënësit mendojnë për zgjedhjet e tyre në situata të përditshme

Materiale për mësuesit 2.1

Mësuesi shpall fillimin e kapitullit të ri dhe në hyrje tregon historinë e mëposhtme.

Imagjinoni situatën e mëposhtme. Në klasën tuaj, po zhvillohet një test me shkrim në histori. Ju jeni një nga nxënësit më të mirë të klasës në histori dhe madje edhe ju mendoni se ky test është mjaft i vështirë.

Miku juaj ju pëshpërit nga prapa dhe pyet për t'i treguar testin tuaj. Ju e dini se kopjimi në test është i ndaluar, dhe të dy ju dhe shoku juaj mund të ndëshkoheni rëndë në se e bëni.

Çfarë do të bëni? A do të rrezikoni të humbisni një mik - apo do të shkelni një rregull?

Mësuesi shkruan fjalën “dilemë” - temë e këtij mësimi - në dërrasën e zezë ose në tabelë.

Ai i bën nxënësit të vetëdijshëm se përgjigja e tyre duhet të jetë po ose jo - nuk ka alternativë ose zgjidhje të ndërmjetme, as nxënësit nuk mund të komunikojnë. Më tej kërkon për një votim me duar. Nxënësit votojnë dhe mësuesi regjistron rezultatet në dërrasën e zezë ose në tabelë.

Një raund diskutim ndjek më vonë. Nxënësit japin arsyet e tyre, dhe pas disa minutave mësuesi përmbledh pikat në dërrasë. Ne mund të presim argumente si në vijim:

A do të rrezikoni të humbisni një mik - apo më mirë të thyhet rregulli?	
PO (vota x)	JO (vota y)
Miqtë e mirë e ndihmojnë gjithmonë njëri-tjetrin Edhe unë do të kem një ditë nevojë për ndihmë nga miqtë. Ne kemi nevojë për ndihmë nga njëri-tjetri. Ndryshe do të kemi një botë të ftohtë jomiqësore në të cilën askush nuk do kujdeset për të tjerët ...	Mashtrimi është i padrejtë për ata që zbatojnë rregullat. Duke mashtruar rrezikoj të dënohem edhe vetë. Miqtë nuk duhet të presin këtë nga njëri-tjetri. Varet nga miku sa i madh është rreziku. Unë mund t' flas një miku të mirë, dhe ai do ta respektojë vendimin tim. ...

Faza 2: Nxënësit prezantohen me mjetin e analizës së dilemës

Fletët e punës së nxënësit 2.1 dhe 2.2

Mësuesi shpërndan Fletët e punës së nxënësit 2.1 dhe 2.2 për nxënësit dhe prezanton konceptin dilemë (fleta 2.1) në një leksion të shkurtër. Argumentet që nxënësit kanë përdorur përshkruajnë një konflikt besnikërie: ose të qëndrojnë besnik ndaj miqve të mi kur më kërkojnë ndihmë ose të ndjek rregullat, sepse ato garantojnë shanse të barabarta për të gjithë në një test shkolle. Arsyet që nxënësit kanë dhënë dhe pritet që të japin lidhen me vlerat: kuptimi im për miqësinë, besnikëria, gatishmëria për të ndihmuar të tjerët, drejtësia, respektimi i rregullave dhe ligjeve.

Tani unë përballem me një situatë në të cilën unë do të shkel një nga këto lidhje të besnikërisë, dhe vlerat në themel të saj - ose rrezikoj të humbas një mik dhe reputacioni im mund të dëmtohet, ose unë rrezikoj dënim dhe mund të më vrasë ndërgjegja, sepse unë theva një rregull të cilin, në fakt, e mbështes. Kjo lloj situatë, në të cilën ju mund të zgjidhni vetëm që të bëni keq, në vend që të bëni çdo gjë drejt, quhet dilemë. Ky shembull është tipik për shumë dilema:

- Nuk ka kompromis të mundshëm. Ju duhet të përcaktoni përparësitë tuaja.
- Koha ju bën presion që të veproni menjëherë. Kjo e bën të vështirë shqyrtimin me kujdes të vendimit tuaj.

- Ju nuk mund të ndryshoni vendimin tuaj më vonë, kështu që pasojat e tij janë të pakthyeshme.
- Ju merrni përgjegjësi - të dy ju dhe të tjerët duhet të përballeni me pasojat.

Në jetën tonë të përditshme, si dhe në marrjen e vendimeve politike, ne vazhdimisht përballemi me dilema. Trajtimi i dilemave të tilla është i vështirë, për shkak se çështjet, shpesh herë, janë të komplikuar dhe ne duhet të veprojmë nën presionin e kohës.

Megjithatë, zgjidhja e disa çështjeve dhe reflektimi për përgjegjësitë tona është, në një masë të caktuar, një aftësi që mund të trajnohet. Trajnimi zhvillohet me lëvizje të ngadalta. Ne zhvillojmë disa mësim rreth trajtimit të dilemave që duhet të zgjidhen menjëherë në situatat e jetës reale.

Fleta e punës së nxënësit 2.2 na ofron një mjet ndihmës për trajtimin e dilemave. Nxënësve u jepet detyra e përdorimit të këtij mjeti për çështjen e testit të shkollës. Për 5 deri 10 minuta, nxënësit duhet të zgjedhin mes një dhe tri çështjeve të cilat ata i mendojnë të rëndësishme dhe të dobishme, për t'i analizuar me kujdes. Ata duhet të marrin një vendim dhe të diskutojnë arsyen e tyre në raundin plenar që do të vijojë më pas. Ata punojnë në grupe prej tre ose katër veta.

Faza 3: Nxënësit ndajnë vendimet e tyre për dilemën e testit shkollor

Në raundin përmblyës plenar, folësit e grupit paraqesin vendimet e grupeve të tyre dhe përparësitë që çuan në to. Mësuesi drejton seancën dhe i kushton vëmendje të veçantë zgjedhjes së nxënësve për pyetjet dhe kriteret.

Për të përfunduar mësimin, mësuesi komenton në këtë pikë, duke i bërë nxënësit të vetëdijshëm për përparësitë e tyre të përbashkëta ose të ndryshme. Në fakt, duke menduar për përparësitë që udhëhoqën vendimet e tyre nxënësit marrin përgjegjësi.

Mësimet 2 dhe 3

Çfarë do të bëni?

Ne marrim përgjegjësi për vendimet tona

<p>Kjo matricë përmbledh informacionin që i nevojitet një mësuesi për planifikimin dhe zhvillimin e mësimit.</p> <p>Trajnimi i kompetencave i referohet drejtpërdrejt EQD / EDNJ.</p> <p>Objektivi i mësimit tregon atë që nxënësit njohin dhe kuptojnë.</p> <p>Detyra e nxënësit, së bashku me metodën, formojnë bërthamën e procesit mësues.</p> <p>Materialet në listën e plotë e mbështetin përgatitjen e mësimit.</p> <p>Koha në dispozicion na jep një udhëzues të përafërt për menaxhimin e kohës së mësuesit.</p>	
Trajnimi i kompetencës	Kompetenca në marrjen e vendimeve dhe veprimet: trajtimi i dilemave.
Objektivat e të mësuarit	Ne bëjmë zgjedhje të ndryshme që kanë të bëjnë me dilema. Duke bërë këtë, ne ushtrojmë të drejtën tonë njerëzore të lirisë. Marrja e përgjegjësisë përfshin trajtimin e dilemave - mbledhjen e informacionit, marrjen parasysh të pasojave, përcaktimin e prioriteteve, marrjen e vendimeve.
Detyrat e nxënësve	Nxënësit diskutojnë raste të dilemave dhe të reflektojnë për përvojën e tyre personale.
Materialet dhe burimet	Fletët e punës së nxënësit 2.1-2.4. Materiale për mësuesit 2.2. Tabelë, lapustila.
Metoda	Punë në grupe
Koha në dispozicion	1. Mësimdhënësi paraqet detyrën kryesore të njesisë. 10 min
	2. Detyra kyç: nxënësit diskutojnë dilemat. 70 min

Informacion

Marrja e përgjegjësisë në komunitetet laike demokratike ka një dimension konstruktivist: ne duhet të gjejmë si të marrim përgjegjësinë në një situatë të caktuar. Marrja e përgjegjësisë në situata dileme, shpesh nën presionin e kohës, është e vështirë, por kjo është diçka që mund të zhvillohet. Detyra kryesore e këtij kapitulli i shërben këtij qëllimi. Nxënësit ndajnë dhe diskutojnë problemet dhe zgjedhjet e përparësive në situata të dilemave. Marrja e përgjegjësisë është një çështje konkrete dhe, për këtë arsye, nxënësit merren me historitë e rasteve të katër dilemave që dallojnë në përmbajtje (shih Fletën e punës së nxënësit 2.3): marrja e përgjegjësisë për diçka që dikush tjetër duhet të ishte kujdesur, një konflikt i besnikërisë ndaj një mësuesi dhe një miku, një konflikt në mes të besnikërisë për një mik dhe detyrimit për t'iu bindur ligjit, për të vendosur për të mbështetur një projekt apo jo pa u informuar plotësisht për të.

Nxënësit përgatisin prezantimet e zgjedhjeve të tyre, duke u përqendruar në arsyetimet e tyre (shih Fletën e punës së nxënësit 2.4). Për të mbështetur këto prezantime, mësuesi përgatit tabelën e bazuar në këtë fletë pune, me një plan të përshtatur (shih Materiale për mësuesit 2.2).

Detyrat e zgjeruara të tipit projekt i japin mësuesit mundësinë për të vlerësuar nivelet e arritjeve të nxënësve për zhvillimin e kompetencave (shih fazën 3 më poshtë).

Përshkrim mësim

1. Mësuesi paraqet detyrën kryesore të njësisë

Qëllimi i këtij ushtrimi është të analizojë mënyrat për të zgjidhur dilemat dhe kriteret e përdorura për këtë. Nën kushtet e jetës reale, ne shpesh na duhet t'i marrim këto vendime në sekonda dhe, më vonë, mund të pendohemi në se nuk mundemi t'i korrigjojmë ato. Në politikë, proceset e vendimmarrjes shpesh merren edhe me dilema - me synime kontradiktore.

Në këtë detyrë të rëndësishme, nxënësit mund të studiojnë këtë proces të ndërlikuar të vendimmarrjes, si të thuash, me lëvizje të ngadaltë dhe të reflektojnë për përgjegjësinë që ata marrin kur vendosin për një dilemë, në një mënyrë apo tjetër.

Ata duhet të regjistrojnë vendimet dhe arsyet e tyre në Fletën e punës së nxënësit 2.4. Nëse ata nuk mund të bien dakord për një vendim të caktuar brenda grupit, të dy këndvështrimet duhet të regjistrohen dhe paraqiten.

Nxënësit formojnë grupe me nga 4-6 vetë. Ata emërojnë një menaxher grupi, një prezantues dhe një shkrimtar i cili do të mbështesë prezantuesin. Ata diskutojnë katër dilemat në Fletën e punës së nxënësit 2.3 duke përzgjedhur disa pyetje dhe kriteret nga kutia e mjeteve (Fleta e punës së nxënësit 2.2). Grupet janë të lirë për të diskutuar dilemat e mëtejshme nga përvoja e tyre personale apo nga politika.

2. Detyrë kyç: nxënësit diskutojnë dilemat

Nxënësit punojnë në grupe. Ata janë përgjegjës për punën e tyre, duke përfshirë çdo vendim për pushimet, detyrat e shtëpisë, kërkime për materialet etj.

3. Aktivitetet e mësuesit

Mësuesi vëzhgon punën e nxënësve. Aktiviteti i nxënësve është një mundësi për mësuesin që të vlerësojë nivelin e zhvillimit të kompetencave, bashkëpunimin dhe punën në ekip, menaxhimin e kohës, të kuptuarit e dilemave, nivelin e reflektimit, analizën dhe gjykimin politik.

Ai nuk i mbështet nxënësit, derisa ata të kërkojnë ndihmë; në raste të tilla, mësuesi nuk duhet të japë zgjidhje, por thjesht i ndihmon ata në gjetjen e një qasje të përshtatshme.

Përgatitja e mësimit 4:

- Mësuesi përgatit një grup prej gjashtë kartash prezantimi (shih materialet për mësuesin 2.2). Secila prej tyre është e përgatitur në një fletë të veçantë tabelë. Në katër prej tyre, mësuesi fut titujt e rasteve të dilemave dhe opsionet alternative.
- Mësuesi vëzhgon nxënësit dhe ndoshta edhe i pyet si ata po e përballojnë detyrën e tyre. Nëse ata e kanë të vështirë ose ndihen në limitet e tyre, mësuesi duhet ta trajtojë këtë problem në fazën e reflektimit (mësim 4, faza 3).

Mësimi 4

Cilat vlera duhet të ndajmë?

Marrja e përgjegjësisë në një komunitet me bazë të drejtat e njeriut

Kjo matricë përmbledh informacionin që i nevojitet një mësuesi për planifikimin dhe zhvillimin e mësimit.

Trajnimi i kompetencave i referohet drejtpërdrejt EQD / EDNJ.

Objektivi i mësimit tregon atë që nxënësit njohin dhe kuptojnë.

Detyra e nxënësit, së bashku me **metodën**, formojnë bërthamën e procesit mësuesor.

Materialet në listën e plotë e mbështetin përgatitjen e mësimit.

Koha në dispozicion na jep një udhëzues të përafërt për menaxhimin e kohës së mësuesit.

Trajnimi i kompetencës	Gjykimi: reflektimi për kriteret dhe vlerat.
Objektivat e të mësuarit	Një komunitet demokratik mbështetet në një grup të përbashkët të vlerave. Të drejtat e njeriut sigurojnë një sërë vlerash me të cilat ne mund të pajtohemi.
Detyrat e nxënësve	Nxënësit zgjedhin çështje për studim dileme, raportojnë për vendimet e tyre, krahasojnë dhe diskutojnë përparësitë e tyre.
Materialet dhe burimet	Materiale për mësuesit 2.2 Tabelë (e përgatitur në mësimin e mëparshëm), lapustila. Fletët e punës së nxënësit 2.5 ose Neni 1 i Deklaratës Universale të Drejtave të Njeriut në një tabelë ose në fletë transparente.
Metoda	Plane të përbashkëta diskutimi, prezantime, diskutime.
Koha në dispozicion	1. Vendim i planifikuar i përbashkët. 10 min
	2. Prezantime dhe diskutime. 15 min
	3. Reflektimi për njësinë. 15 min

Informacion

Detyra kryesore u dha nxënësve mundësinë të prodhojnë shumë materiale dhe është mjaft e mundshme që kjo të jetë shumë më tepër se sa mund të diskutohet si duhet në një mësime. Prandaj, duhet të bëhet një zgjedhje. Nxënësit duhet të marrin pjesë në këtë vendim, sepse problemi dhe përgjegjësia është e tyre sa edhe e mësuesit. Një vendim i shpejtë kursen kohë për seancat e mëtejshme mësimore.

Megjithatë, në qoftë se nxënësit e vënë në dyshim nevojën e zgjedhjes së disa punëve të tyre për diskutim të mëtejshëm, vërejtjeve të tyre duhet t'u jepet përparësi. Për të shmangur zhgënjimin e nxënësve, është e rëndësishme që ata të kuptojnë se do të mësojnë më shumë nga një diskutim i plotë i një numri më të vogël zgjedhjesh se nga informacioni i shkurtër për çdo gjë të diskutuar. Klasa duhet të zgjidhë një dilemë, sepse koha dhe vëmendja e publikut janë burime të pakta - jo vetëm në menaxhimin e klasës, por edhe në jetën publike. Kontrollimi dhe vendosja e agjendës janë të domosdoshme, siç është edhe ushtrimi i pushtetit (shih Kapitullin 9 për një trajtim më të gjerë të kësaj çështje).

Kjo është një mundësi e rëndësishme e të mësuarit të menaxhimit të klasës - në mësimin e frymës së demokracisë dhe të drejtave të njeriut. Sa më shpejt që të zgjedhin nxënësit se në çfarë çështje do të përqendrohen, aq më mirë do të jetë për ta. E rëndësishme është që askush të mos ndihet i pa përfillur. Nxënësit duhet të gjejnë ekuilibrin midis efikasitetit dhe drejtësisë në pjesëmarrje. Në fund, shumica do të vendosë (shih kapitullin 8 për problemin e votimit të pakicave).

Në fazën përfundimtare të reflektimit, ne sugjerojmë që vëmendja të përqendrohet në një nga dy çështjet kyçe të cilat janë gjithmonë të përfshira në marrjen e përgjegjësisë në shoqëritë e hapura: dilemat e kompleksitetit dhe stabilitetit (shih Materiale për mësuesit 2.3, modulën e leksioneve Nos 2 dhe 3.).

Dilema e kompleksitetit i referohet përvojës se marrja e përgjegjësisë është një detyrë e vështirë dhe këto vështirësi rriten sa më komplekse bëhen sistemet tona sociale. Nëse nxënësit flasin për këtë përvojë, atëherë mësuesi duhet të zgjedhë këtë temë. Nxënësit mund të kenë nevojë të inkurajohen për të pranuar rrezikun e ideve të gabuara, në vend që të përpiqen të shmangin marrjen e vendimeve.

Dilema stabilitetit i referohet përvojës se ne jemi fare vetëm kur marrin vendime dhe nuk mund ta marrim si të mirëqenë idenë se ne të gjithë mund t'i përmbahemi të njëjtave vlera themelore. Deri në çfarë mase, është e nevojshme një marrëveshje e tillë dhe si mund ta arrijmë atë? Të drejtat e njeriut na japin një sërë vlerash që kufizohen me parimin e respektimit të dinjitetit njerëzor, i cili është i pranueshëm për të gjitha besimet e mëdha fetare. Në këtë drejtim, ky është një mësim i rëndësishëm në edukimin e të drejtave të njeriut (EDNJ).

Përshkrimi i mësimit

Përgatitja

Mësuesi ka varur tabelat e prezantimit në klasë para mësimit.

Faza 1: Vendimi i Përbashkët i planifikimit

Mësuesi kryeson fazën e parë të mësimit. Ai shkon me radhë në secilin nga katër tabelat me histori të dilemave dhe qëndron në dy alternativa. Nxënësit votojnë për një nga alternativat me duart lart dhe mësuesi shënon rezultatet në tabelë.

Grupet, të cilat kanë reflektuar për përvojën e tyre personale, përmbledhin çështjen dhe paraqesin vendimin e nxënësve. Ata varin tabelat e tyre shtesë.

Mësuesi thekson se nxënësit nuk do të kenë kohë të mjaftueshme për të diskutuar të gjitha detajet e vendimeve të tyre dhe ata duhet të votojnë për një zgjedhje. Nëse nxënësit bien dakord, nuk ka nevojë për diskutime të mëtejshme.

Nëse nxënësit kanë vështirësi që të bien dakord për çështjen që do zgjedhin, mësuesi sugjeron një ose dy. Kriteret për një zgjedhje të tillë mund të jenë:

- një diskutim për një çështje që nxënësit e kanë gjetur shumë interesante;
- një vendim unanim - a ndajnë nxënësit vlera apo prioritete të caktuara?
- një vendim të diskutueshëm - a pajtohen nxënësit për vlerat apo prioritete të caktuara?
- një preferencë për përvojën personale të nxënësve.

Kriteret që zbatohen varen nga zgjedhjet e regjistruara në tabelë.

Faza 2: Prezantimet dhe diskutimet

Prezantuesit dalin përpara dhe shpjegojnë arsyet e vendimit të tyre si grup. Një anëtar i dytë i grupit mbështet prezantimin, duke bërë shënime të shkurtra në tabelë.

Të udhëhequr nga mësuesi, nxënësit krahasojnë kriteret e tyre dhe diskutojnë zgjedhjet. Mësuesi drejton diskutimin.

Rezultati i diskutimit nuk mund të parashikohet. Nxënësit mund të bien dakord ose jo për parimet e tyre për të marrë përgjegjësi në një situatë të caktuar. Pjesa e tretë në fund të tabelës mund të përdoret për të regjistruar rezultatin e diskutimit.

Faza 3: Reflektimi

Mësuesi zgjedh një nga çështjet e mëposhtme bazuar, për shembull, në vëzhgimin dhe bisedat me nxënësit gjatë detyrës kryesore. Një vendim i përbashkët me nxënësit nuk është i përshtatshëm, sepse mësuesit do t'i duhet të shpjegojë alternativat në një leksion të gjatë.

Alternativa 1: Dilema e kompleksitetit:

Nxënësit reflektojnë për vështirësitë në marrjen e përgjegjësive

Seanca plenare fillon me një raund reagimesh. Çfarë shkoi mirë, cila ishte e vështirësia?

Ne mund të presim që nxënësit të theksojnë se marrja e përgjegjësive në këtë mënyrë është e vështirë dhe konsumon kohë. Kërkesa për të kuptuar pasojat e asaj që po bëjmë, të shohim fundin *respice finem*, shpesh është e paarritshme.

Përgjigja e mësuesit është që ky kundërshtim është plotësisht i justifikuar. Por cilat janë alternativat? Për të ndaluar marrjen e vendimeve dhe përgjegjësive? Të këmbëngulim për informacion të plotë më parë?

Natyrisht, jeta vazhdon dhe ne do të duhet të marrim përsipër rrezikun e bërjes së gabimeve në vendimet tona. Por, dallimi qëndron nëse ne jemi të vetëdijshëm për rrezikun e ideve të gabuara, dhe sfidën e kompleksitetit në shoqërinë moderne (shih materiale për mësuesit 2.3, modulin leksion nr 2). Kjo është arsyeja pse arsimimi dhe trajnimi i këtij lloji, të ofruara në këtë kapitull, janë kaq të rëndësishme.

Alternative 2: Dilema e Stabilitetit:

Nxënësit reflektojnë për përvojën e tyre në dritën e të drejtave të njeriut

Mësuesi evidenton vlerat dhe përparësitë, përt të cilat nxënësit kanë ose jo dakord në diskutimet e tyre të mëparshme. Kjo të shpie në pyetjen e mëposhtme:

⇒ Cilat vlera e ndajmë?

Kjo është tema e mësimit; mësuesi e shkruan atë si titull në tabelë, në dërrasën e zezë ose një rrip letre A3 të mbërthyer në mur.

Nxënësit vlerësojnë diskutimin e tyre ashtu siç është shënuar në tabelë.

Kjo linjë reflektimi të çon në pyetjen e mëtejshme:

⇒ Me cilat vlera ne nuk pajtohemi? A përjashtojnë ato reciprokisht njëra-tjetrën?

⇒ Me cilat vlera duhet të biem dakord?

Mësuesi shpjegon se pse kjo pyetje është kaq e rëndësishme: ne varemi nga njëri-tjetrin për të marrë përgjegjësinë në të njëjtën linjë. Cilat mund të jenë këto pika të përbashkëta?

Nxënësit do të dinë ose do të kuptojnë se nuk ka besim fetar ose filozofi të etikës të cilat mund t'i pranojmë të gjithë dhe se askush nuk do të pranojë vlera të imponuara me forcë për ta. Burimi i vetëm që mundëson një sërë rregullash ose vlerash, për të cilat ne mund të pajtohemi e biem dakord, janë të drejtat e njeriut.

Mësuesi i referohet Deklaratës Universale të të Drejtave të Njeriut, Neni 1:

"Të gjithë njerëzit lindin të lirë dhe të barabartë në dinjitet dhe të drejta. Ata kanë arsyetim dhe ndërgjegje dhe duhet të sillen ndaj njëri tjetrit me frymën e vëllazërimit."

Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut (10 dhjetor 1948), Neni 1; teksti i plotë në Fletët e punës së nxënësit 2.5.

Nxënësit e shikojnë këtë nen në Fletën e punës së nxënësit 2.5 ose mësuesi e paraqet në klasë. Vetëm ky nen mund të na çojë ne shumë larg:

- Ne kemi lindur me të drejtat e njeriut; ato janë të patjetërsueshme, askush nuk mund të na i marrë ne ato.
- Ne jemi të lirë.
- Ne jemi të barabartë.

Mësuesi sapo na ka treguar se si të lexojmë një nen të tillë - ngadalë, fjalë për fjalë. Nxënësit vazhdojnë:

- Ne kemi dinjitetin njerëzor: ne duhet ta trajtojmë njëri-tjetrin me respekt.
- Ne kemi të drejta të caktuara.
- Ne jemi të "mbujtur me arsye": ne mund të mendojmë për veten tonë.
- Ne jemi "mbujtur me ndërgjegje": ne mund të marrim përgjegjësi për vete.
- Ne "duhet të sillemi ndaj njëri tjetrit me frymën e vëllazërimit": ne duhet të marrim përgjegjësi për njëri-tjetrin, e cila përfshin kujdesin për ata që varen nga mbështetja e të tjerëve.

Mësuesi thekson se të drejtat e njeriut kanë jo vetëm një dimension vertikal - marrëdhëniet mes autoritetit shtetëror dhe qytetarit - por edhe një dimension horizontal - marrëdhëniet në mes individëve si anëtarë të një komuniteti. Ne mund t'i lejojmë vetes shumë liri dhe pluralizëm në një shoqëri civile bazuar në të drejtat e njeriut që na jep kuadrin e vlerave themelore për të cilat ne të gjithë mund të biem dakord.

Mundësi për studime më të zgjeruara

Të dy alternativat në fazën e reflektimit ia vlen të diskutohen. Në një zgjerim të këtij kapitulli mund të diskutohet çështja e dytë kryesore.

Çështja e përgjegjësisë mund të lidhet me çdo kapitull tjetër në këtë manual. Shih seksionin për referencat në fillim të këtij kapitulli.

Materiale për mësuesit 2.1

Si të përdorim mjetin për analizën e dilemës

(Fletët e punës së nxënësit 2.2): demonstrim modeli

Udhëzimi i këshillon nxënësit të zgjedhin disa pyetje dhe të mendojnë rreth tyre me kujdes. Kjo është arsyeja përse demonstrimi i modelit diskuton disa pyetje të zgjedhura, por lexuesi duhet të ndihet i lirë për të bërë zgjedhje të ndryshme, ose t'ju përgjigjur pyetjeve në mënyra të ndryshme. Në këtë demonstrim, metoda është më e rëndësishme se linja e të menduarit. Kjo është një ngam arsytet pse këtu nuk sugjerohet asnjë vendim.

Histori studimore nr 4: Cilat banane duhet të blej? (Fleta e punës së nxënësit 2.3)

1. Grumbullo informacion.

Kush është i përfshirë?

Çfarë kërkojnë ata? (Cilat janë nevojat, qëllimet apo interesat e tyre?)

Kush është i përfshirë?	Qëllimet, interesat
Unë si një klient	Të blej ushqime të lira. Të blej ushqim me cilësi të mirë
Supermarket	Të tërheq klientët. Të nxjerr fitime.
Tregti e ndershme	Të mbështes prodhuesit e vegjël të bananeve.
Prodhuesit e bananeve	Të punojnë për të mbështetur familjen. Të shesin produkte të mira. Të risin prodhimin.

Cili është problemi / dilema?

Të blej bananet më të lira?	Të blej bananet më të shtrenjta?
Blerja banane të lirë më ndihmon të kursej për qëllime të tjera. Po nuk ndihmova njerëzit në nevojë, të cilët, në një masë të caktuar, varen nga vendimet e mia më bën të ndihem keq.	Blerja banane më të shtrenjta do të ndihmojë fermerët e vegjël të bananeve Edhe blerja e ushqimeve të shtrenjtë ka kufijtë e veta.

Çfarë ka të bëjë ky rast me mua?

Unë jam i përfshirë drejtpërdrejt në tregun global. Vendimi se çfarë do të blej ka një ndikim të drejtpërdrejtë në jetën e të tjerëve.

Çfarë nuk dimë - çfarë nuk kuptojmë?

Unë jam i përfshirë drejtpërdrejt në tregun global. Vendimi im se çfarë blej ka ndikim të drejtpërdrejtë në jetën e të tjerëve. Ne nuk e njohim njëri-tjetrin, por ne dimë pak për njëri-tjetrin dhe ne jemi të lidhur me atë që bëjmë.

Unë nuk e di se sa urgjentisht fermerët varen nga ndihma ime. Ndoshta klientët e tjerë kanë blerë kile të tëra banane te Tregu i Ndershëm, por edhe e kundërta mund të jetë e vërtetë.

Sa e madhe do të jetë përpjekja ime për të gjetur informacionin që mungon?

Në kushtet e jetës së përditshme, unë duhet të marr një vendim tani. Mua më nevojitet diçka për të ngrënë, kështu që unë duhet të vendos pa e ditur tablonë e plotë; ky është rregulli e jo përjashtimi.

2. Shqyrtoni pasojat.

Cilat janë zgjidhjet alternative?

Çfarë pasoja do të ketë secila prej këtyre zgjedhjeve, dhe për të cilin ...?

Zgjedhjet alternative	Alternativa 1: Blej banane të lira	Alternativa 2: Blej banane të shtrenjta
Unë si klient	Pa marrë parasysh sa të mëdha apo të vogla janë të ardhurat e mia, unë nuk do ta vë re ndryshimin. Nëse është e nevojshme, unë mundem lehtësisht ta kompensoj, duke kursyer në një hamburger ose një çokollatë. Çështja mund të jenë ndryshe në se unë jam në borxh dhe duhet të ul shpenzimet, kudo që të mundem.	
Prodhuesi Bananeve	Nuk ka mbështetje.	Mbështetje modeste, me pasoja të konsiderueshme (informacion i Tregtisë së ndershme).
Supermarketi	Ne nuk kemi shifra të sakta, por mund të hamendësojmë se supermarketi do të kenë fitime për sa kohë ne blejmë disa banane, qofshin ato të lira ose tregtuar ndershëmrisht.	
Tregti e ndershme	Nuk ka sukses për Tregti të ndershme.	Suksesi për Tregti të ndershme.

3. Përcaktoni përparësitë tuaja.

Deri në çfarë mase mund t'i kuptoj unë pasojat e vendimit tim?

Unë nuk e kam të qartë të gjithë tablonë dhe nuk mund të ndërmarr veprime për ta siguruar atë, nëse nuk e bëj atë një nga përparësitë e mia kryesore. Unë duhet të vendos nëse do të mbështetem në informacionet që më janë ofruar mua nga të tjerët, në këtë rast nga Tregu i ndershëm. Ata më thonë se edhe një donacion i vogël do të thotë shumë për fermerët e bananeve në vendet në zhvillim.

Cilat parime fetare ose morale janë të rëndësishme për mua?

Kjo pyetje është me të vërtetë e një rëndësie të veçantë. Ne jemi të lirë të përgjigjemi si e mendojmë ë drejtë.

A është vendimi im i pakthyeshëm ("pikë pa kthim"), apo unë mund ta korrigjoj atë më vonë?

Ky lloj vendimi mund të merret disa herë. Unë mund të bëjë një zgjedhje sot dhe nesër të bëj një zgjedhje të kundërt. Unë mund të mendoj për vendimin tim, por unë nuk mund të rishikoj një vendim të bërë në të kaluarën.

4. Merrni vendimin tuaj.

A duhet unë të zgjedh një synim dhe të shkel të tjerët?

Po. Ju zakonisht blini banane të lira ose të shtrenjta, por jo të dyja. Një kompromis - blerja e disave nga secili - nuk është shumë bindëse.

Në kushte të dhëna, çfarë më thotë intuita ime? Me çfarë vendimi mund të identifikohem unë më shumë?

Në kushtet e jetës së përditshme, intuita jonë është ndoshta udhëzuesi ynë më i rëndësishëm, dhe shpesh është më i besueshëm se një përpjekje e madhe për të menduar. Ne bëjmë atë që mendojnë se është më e mira. Marrja e përgjegjësisë në këtë mënyrë do të thotë të përpiqesh të kuptosh, dhe nganjëherë të rishikosh atë që intuita jonë na thotë.

Materialet për mësuesit 2.3

Liria dhe përgjegjësia - moduli me tre leksione

Ky është një grup leksionesh për t'u zgjedhur në përgjigje të nevojave të mësimit të nxënësve - si brenda kapitullit me katër module me leksione, ashtu edhe si një zgjerim alternativ i kapitullit. modulet shqyrtojnë kushtet e marrjes së përgjegjësisë në shoqëritë tona moderne:

Moduli 1: Të mësuarit se si të marrësh përgjegjësi është e pamundur pa marrë përsipër rreziqe.

Moduli nr 2: Si mund të jemi në të suksesshëm kur marrim përgjegjësi në shoqërinë tonë moderne, gjithnjë e më të ndërlikuara që zgjidh shumicën e kufijve tanë ekstrem?

Moduli nr 3: Stabiliteti i bashkësive demokratike ka një dimension kulturor - një grup të përbashkët të vlerave në mes të anëtarëve të tij që nuk mund të zbatohet, por me të cilin duhet të bihet dakord.

1. Dilema e rrezikut-përgjegjësisë

Zgjedhja lirisht është një e drejtë e njeriut, por kjo liri mbart përgjegjësi. Ne duhet të jemi gjithmonë të vetëdijshëm për ndikimin dhe pasojat që kanë vendimet dhe veprimet tona për veten tonë ose për të tjerët, sot dhe në të ardhmen, këtu apo diku tjetër në botë. (Shih modelin e qëndrueshmërisë në Fletën e punës së nxënësit 4.2).

Nga ana tjetër, ne vetëm mësojnë se si të marrim përgjegjësi në kushte të lirisë, e cila përfshin edhe lirinë për të dështuar. Për shembull, të rinjtë duan të dalin jashtë natën dhe në fundjavë. Prindërit e tyre presin që ata të jenë në shtëpi në një orë të caktuar dhe është përgjegjësi e të riut që t'i përmbahet marrëveshjes. Pa liri për të lëvizur lirshëm dhe për të marrë përsipër të gjitha rreziqet e përfshira, askush nuk do të mund të mësojë si të marrë përgjegjësi.

2. Kompleksiteti i dilemës - demokraci

Në këtë kapitull, nxënësit reflektojnë për atë se si të marrim përgjegjësi në situatat e përditshme. Ne shpesh duhet të vendosim në çast si të zgjidhim një dilemë. Detyra kryesore (mësimet e 2 dhe 3) i lejojnë nxënësit të analojë përmasat e përgjegjësive me lëvizje të ngadalta, dhe në këtë mënyrë, ata trainojnë intuitën e tyre. Marrja e përgjegjësive kërkon aftësi për t'u orientuar në situata komplekse në çast dhe pastaj, duke përdorur intuitën, të marrësh një vendim që do përballet me reflektimin kritik. Në përvojën tonë të përditshme, kjo është "normale" dhe ne të gjithë jemi të vetëdijshëm për rrezikun e të bërit të gabimeve, kur duhet të vendosim për çështje të vështira nën presionin e kohës. Trajnimi dhe përvoja na ndihmon për të përmirësuar intuitën, por problemi mbetet.

Kompleksiteti merr cilësi të ndryshme në nivel shoqëror ose global. Për shembull, ne shpesh e keni zgjedhjen se si do të udhëtojmë nga A në B, për shembull nga shtëpia në shkollë. Shkuarja me makinë është më i përshtatshëm, ndërsa marrja e autobusit ose biçikletës zgjat më shumë, për të mos përmendur vonesat e mundshme, lagështirën në një mot me shi etj. Çfarë zgjedhje do të bëjmë? Një kriter mund të jetë makina në varësi të ndryshimeve klimatike. Por, a do mundet vetëm makina ime të bëjë një ndryshim të tillë, veçanërisht në qoftë se vetëm një pakicë merr autobusin ose biçikletën? Çështja është shumë e ndërlikuar për një individ për ta trajtuar (shih njësinë 4). E njëjta vlen edhe kur ne duhet të marrim pjesë në një debat politik për një çështje të tillë – a po bëjmë ne sa duhet ose gjërat e duhura për të shmangur ndryshimet e klimës?

Kjo rritje në kompleksitet është tipike për shoqëritë moderne. Ato janë të lidhura me tregjet globale dhe varen nga njëri-tjetri në mënyrën sesi trajtojnë çështjet globale, si për shembull, ndryshimet klimatike. Duke pasur të bëjnë me çështje komplekse, bëhet më e vështirë edhe marrja e përgjegjësive. Ky është, në një farë mënyre, çmimi që ne duhet të paguajmë për rritjen e standardit tonë të jetesës në shoqëritë moderne, për shkak të arritjeve në shkencë, teknologji dhe arsim.

Intuita nuk na ndihmon më në marrjen e përgjegjësive për çështje të tilla komplekse si ndryshimet klimatike. Ne kemi nevojë për këshilla nga ekspertët. Në demokraci, qytetarët dhe politikanët, të cilët duhet të mbështeten te ekspertët për të kuptuar botën ku jetojnë, rrezikojnë të rrëshqasin në një lloj

oligarkie moderne, post-demokratike, një sundim i ekspertëve të cilët qytetarët nuk mund t'i kontrollojnë më. Kjo është dilema e kompleksitetit-demokraci.

Demokracia qëndron dhe bie me premtimin se çdo qytetar i interesuar mund të marrë pjesë në vendimmarrje. Për të bërë këtë me përgjegjësi kërkohen qytetarë të arsimuar. Edukimi është i vetmi shans që ne kemi për të zgjidhur dilemën e kompleksitetit. Zgjerimi i edukimit nuk ka qenë vetëm një forcë shtytëse e kompleksitetit në rritjes të shoqërinë moderne, por është gjithashtu edhe çelësi për tejkalimin e dilemës kompleksitetit-demokracisë.

3. Liria-dilema e stabilitetit: liria, pluralizmi dhe nevoja jonë për disa vlera të përbashkëta

Neni 18

Gjithkush ka të drejtën e lirisë së mendimit, ndërgjegjes dhe besimit; kjo e drejtë përfshin lirinë e ndryshimit të besimit ose bindjeve dhe lirinë që njeriu, qoftë vetë ose në bashkësi me të tjerët, në publik ose privatisht, për të manifestuar fenë ose bindjen e tij në mësimdhënie, kryerjes së kultit dhe ceremonive fetare.

Neni 19

Gjithkush ka të drejtën e lirisë së mendimit dhe të shprehjes; kjo e drejtë përfshin lirinë e mendimit pa ndërhyrje dhe për të kërkuar, marrë dhe dhënë informacion dhe ide me çfarëdo mjeti dhe pavarësisht nga kufijtë.

Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut (10 dhjetor 1948); teksti i plotë në broshurë e nxënësve 2.5.

Individët që ushtrojnë këto të drejta prodhojnë pluralizëm në shumë forma (shih kapitullin 3). Një nga pasojat është që njerëzit aderojnë në besime të ndryshme fetare dhe sisteme të vlerave, edhe më shumë nëse kemi të pranishëm komunitete emigrantësh. Shoqëritë moderne janë laike dhe pluraliste - anëtarët e tyre të zhvillojnë qëndrime dhe identitete individuale (shih kapitullin 1). Përgjegjësia ka një dimension konstruktivist.

Nga ana tjetër, çdo komunitet mbështetet në një grup vlerash me të cilat bien dakord të gjithë anëtarët. Demokracia mbështetet, në mënyrë të barabartë, në një shtet të fortë dhe në një kulturë politike mbështetëse.

Kjo është dilema liri-stabilitet: një shtet demokratik dhe laik varet nga kushtet kulturore që institucionet dhe autoritetet e saj nuk mund t'i prodhojnë ose t'i zbatojnë. Një grup vlerash, rregullash dhe qëllimesh, të pranuar dhe vlerësuar në mënyrë kolektive, nuk mund të merret si e mirëqenë. Më saktë, është përgjegjësi e qytetarëve për të (ri) të negociuar dhe (ri) përcaktuar vlerat, rregullat dhe qëllimet e tyre. Edukimi dhe EQD/EDNJ në veçanti, luajnë një rol kyç në përmbushjen e kësaj sfide. Të drejtat e njeriut japin ndoshta të vetmen përmbledhje të rregullave dhe parimeve që mund të pranohen në mënyrë universale (shih mësimin 4 të këtij kapitulli, që fokusohet në nenin 1, DUDNJ). Të drejtat e njeriut theksojnë parimin e njohjes së ndërsjellë - rregulli i artë - por që nuk promovon ndonjë besim të caktuar fetar ose filozofi të etikës dhe të moralit. Nga ky këndvështrim, të drejtat e njeriut nuk janë vetëm burimi i problemit, por edhe çelësi për zgjidhjen.

KAPITULLI 3

DIVERSITETI DHE PLURALIZMI

Arsimi i mesëm

Pëlqimin përmes mospajtimit?

Si mund të biem dakord për të mirën e përbashkët?

"La multitude qui ne se réduit pas à l'unité est confusion; l'unité qui ne dépend pas de la multitude est tyrannie."

**[Diversiteti që nuk mund të çojë në unitet është konfuzion;
uniteti që shpërfill shumëllojshmërinë është tirani.]
*Blaise Pascal (1623-1662)***

3.1 Po të isha president ...

Nxënësit përcaktojnë përparësitë e tyre politike

3.2 Çfarë qëllimesh duam të promovojmë?

Nxënësit formojnë parti politike

3.3 Çfarë është e mira e përbashkët?

Pëlqimi përmes mospajtimit

3.4 Pjesëmarrja në demokracinë pluraliste

Nxënësit reflektojnë për përvojën e tyre

Kapitulli 3

Diversiteti dhe pluralizmi

Pëlqimi përmes mospajtit?

Hyrje për mësuesit

1. Lidhjet midis shumëllojshmërisë, pluralizmit dhe demokracisë

Diversiteti - disa shembuj

- Punëtorët dhe punëdhënësit debatojnë në lidhje me pagat dhe orët e punës.
- Ambientalistët debatojnë me lobin e shoferëve të kamionëve rreth planeve për një rrugë të re.
- Prindërit duan më shumë mësues që të merren me nevojat e fëmijëve të tyre. Një lob i tatimpaguesve dëshiron reduktim të taksave.
- Mjekët dhe jo-duhanpirësit duan një ndalim të plotë të pirjes së duhanit në bare dhe restorante. Pronarët dhe cigareprodhuesit nxisin pirjen e lirë të duhanit kudo.
- Të rinjtë dëshirojnë një ndërtesë bosh që të shndërrohet në një qendër rinore. Banorët aty pranë kanë frikë se do të ketë shumë zhurmë natën.

Koncepti i **diversitetit** lidhet me mënyrën në të cilat njerëzit ndryshojnë - në interesat e tyre, por edhe në shumë mënyra të tjera: në stilin e tyre të jetesës, prejardhjen etnike, besimet dhe vlerat, në statusin social, gjininë, brezin, dialektin dhe rajonin (për shembull, urban apo rural). Edhe diversiteti rritet në funksion të ndryshimeve sociale dhe ekonomike.

A është diversiteti një problem?

Sipas teorive të **pluralizmit**, përgjigja është jo. Në sistemet demokratike, kushdo që promovon interesat individuale ose të grupit ushtron të drejtat e njeriut - për shembull, demonstrimi në publik është të ushtruarit e lirisë së shprehjes. Koncepti i pluralizmit, pra pranon diversitetin - ky është një fakt, diçka "normale". Megjithatë, ai paraqet një sfidë. Si mund të pajtohen interesat e ndryshme midis grupeve dhe individëve të ndryshëm? Cila është zgjidhja më e mirë për konfliktet dhe problemet që ata artikulojnë? Kjo është çështja e së **mirës së përbashkët**.

Çfarë është e mira e përbashkët?

Sipas teorive të pluralizmit, askush nuk e di se çfarë është e mirë e përbashkët para se të zhvillohet një diskutim publik për këtë çështje. Ne duhet të biem dakord për atë që na shërben më mirë. E mira e përbashkët është diçka që duhet të negociohet. Le të shikojmë në dy shembujt e mësipërm.

- Punëtorët dhe punëdhënësit e tyre duhet të bien dakord për një pagë që u jep punëtorëve një standard të denjë jetese dhe i lejon punëdhënësit të mbajnë shpenzimet nën kontroll.
- Çështja për qendrën rinore mund të zgjidhet me ndërtimin e qendrës, por duke vendosur rregulla në mënyrë që të mbrohen fqinjët nga zhurma e tepërt. Zgjidhja më e mirë duhet të gjendet përmes dialogut dhe negociatave, dhe rezultati është shpesh një kompromis.

Prandaj, pluralizmi është i lidhur me një koncept konstruktivist të së mirës së përbashkët. Së pari, të gjithë lojtarët artikulojnë interesat e tyre të ndryshme, pastaj shikojnë për një zgjidhje që të mund ta pranojnë të gjithë. Prandaj nuk ka asgjë "egoiste" në lidhje me shprehjen në mënyrë të qartë të interesave të dikujt. Përkundrazi, kjo është pjesë e procesit, por askush nuk duhet të presë që të shohë të gjithë interesat e tyre të përmbushura plotësisht. Koncepti i konstruktivizmit thekson se këtu përfshihet edhe një element i të mësuarit, që ndjek modelin e provës dhe të gabimit.

Praktika do të tregojë sa e mirë është një zgjidhje dhe ajo mund të duhet të ndryshohet ose të përmirësohet në një raund të ri të diskutimesh dhe negociatash.

Në çfarë mënyre është pluralizmi i lidhur me demokracinë?

Pluralizmi është një formë e konkurrencës. Lojtarët konkurrojnë me njëri-tjetrin për të promovuar interesat e tyre dhe negociatat përfshijnë të dyja, si pushtetin edhe arsyetimin. Kjo lloj konkurrence, në të njëjtën kohë, siguron se asnjë lojtar në fushë nuk bëhet dominues. Diversiteti dhe pluralizmi krijojnë një strukturë të *polyarchy* (pushtetit në duart e shumicës), e cila është ekuivalenti social i parimit të kontrollit dhe balancimit në një kushtetutë demokratike. Pluralizmi bazohet në liberalizëm duke zgjeruar konkurrencën nga ekonomia në shoqëri dhe në politikë.

Si e menaxhon pluralizmi zgjidhjen e konflikteve të interesit në mënyrë paqësore?

Diversiteti dhe pluralizmi lejojnë një pjesë të madhe të mospajtit për interesat dhe problemet (një "sferë e mospajtit"). Kjo do të veprojë vetëm në se ekziston një "sferë e marrëveshjeve". Pluralizmi kërkon që qytetarët të bien dakord për disa vlera dhe rregullat bazë:

- Njohja reciproke: lojtarët e tjerë shihen si kundërshtarë, por jo si armiq.
- Jo-dhunë: negociatat zhvillohen me mjete paqësore, që është me fjalë dhe jo me forcë fizike.
- Pranimi i kompromisit: të gjithë lojtarët kuptojnë dhe pranojnë se një vendim mund të arrihet vetëm nëpërmjet kompromisit.
- Sundimi i shumicës: në qoftë se një vendim votohet, shumica vendos.
- Gjykimi dhe gabimi: nëse kushtet ndryshojnë, ose një vendim provohet gabim, zhvillohen negociata të reja.
- Drejtësia: vendimet duhet të jenë në përputhje me të drejtat e njeriut.

Kritika e konceptit të pluralizmit

Kritikët kanë theksuar se në modelin pluralist, ka pushtet në duart e shumicës, por për shkak të diversitetit, ai është i shpërndarë në mënyrë të pabarabartë. Prandaj, disa lojtarë kanë shanse më të mira në konkurrencën e interesave se të tjerët.

Ky argument thekson një tension kushtetues midis lirisë dhe barazisë - është kushtetues, që do të thotë se është i pamundur të çrrënjohet, si për demokracinë edhe për të drejtat e njeriut. Pluralistët promovojnë të kuptuarit liberal të demokracisë konkurruese, kritikët këmbëngulin në leximin barazimtar të demokracisë.

Brenda modelit pluralist, tensioni midis lirisë dhe barazisë është thelbi i çështjes së të mirës së përbashkët. Liri do të thotë konkurrencë dhe konkurrenca prodhon fitues dhe humbës, dmth, pabarazinë. Pra, kur të vendoset për të mirën e përbashkët, lojtarët e përfshirë duhet të marrin parasysh nevojat e të dobët.

A ka një alternativë të pluralizmit?

Refuzimi i pluralizmit nënkupton dorëzimin para "tundimit autoritar". E mira e përbashkët është përcaktuar nga një autoritet dhe kushdo që nuk pajtohet me të shtypet si armik. Partitë komuniste janë një shembull i tillë. Ato pohuan udhëheqjen e vetme në bazë të të qenit në gjendje të përcaktonin të mirën e përbashkët me mjete shkencore. Si demokracia liberale dhe ajo barazimtare u refuzuan.

Në fund të fundit, alternativa e demokracisë pluraliste është një formë e diktaturës. Kjo reflektohet në komentin e Winston Churchill-it se "demokracia është forma më e keqe e qeverisjes, përveç gjithë atyre të tjerave që janë provuar". Demokracia pluraliste nuk është pa rreziqe, por duket se është forma më e mirë e qeverisjes për të trajtuar diversitetin ndërmjet anëtarëve të saj në mënyrë paqësore.

2 Pjesëmarrja në demokraci - çfarë mundëson ky kapitull

Nxënësit mësojnë se ata janë pjesëmarrës në një **demokraci pluraliste**:

- Ata duhet të bëjnë veten që të dëgjohen, nëse duan që interesat dhe idetë e tyre të merren parasysh; pjesëmarrje në demokraci do të thotë gjithashtu pjesëmarrje në garën e pluralizmit.
- Pjesëmarrja në demokraci do të thotë negociata për të mirën e përbashkët.
- Pjesëmarrja në demokraci kërkon që të gjithë lojtarët të pranojnë vlerat themelore të njohjes së ndërsjellë, të jo-dhunës, të gatishmërisë për kompromis dhe të sundimit të shumicës.

Kapitulli e zbaton metodën e të mësuarit në bazë të detyrave. Nxënësit kuptojnë shumëllojshmërinë duke e përjetuar atë në klasë; pluralizmin e kuptojnë duke u përfshirë në mënyrë aktive në procesin e negociatave për të mirën e përbashkët

Mësimi 1: së pari, nga nxënësit kërkohet që të ndajnë idetë për atë që do të kenë në krye të agjendës së tyre, nëse do të ishin president ose kryeministër i qeverisë në vendin e tyre. Nxënësit do të përjetojnë se ekziston diversiteti i mendimeve dhe ideve mes tyre. Klasa është një model i diversitetit në shoqëri si një e tërë.

Mësimet 2 dhe 3: më tej fillon procesi i negociatave. Nxënësit, të cilët ndajnë një opinion të caktuar ose trajtim të ngjashëm themelor, formojnë parti politike (grupet e llojeve të tjera lihen jashtë këtij modeli); të tjerët mund të zgjedhin të qëndrojnë të vetëm. Nxënësit përcaktojnë qëllimet dhe përparësitë e tyre dhe pastaj negociojnë. Ata mund ose mund të mos arrijnë të gjithë në një vendim ose kompromis, por të paktën shumica, mund të bien dakord - si në realitet. Ata do të përjetojnë përparësitë e organizatave, të tilla si partitë, për individët në konkurimin, për vendosjen e agjendës së ditës dhe për përcaktimin e zgjidhjeve.

Mësimi 4: nxënësit reflektojnë për përvojën e tyre dhe japin vlerësimet për kapitullin.

Roli i mësuesit është ai i një ndihmësi. Nxënësit e zhvillojnë kapitullin përmes aktiviteteve të tyre. Disa të dhëna të shkurtra nga mësuesit sugjerohen për të mbështetur të mësuarit konstruktivist nga nxënësit, përmes udhëzimit për konceptet kyçe. Mësuesi i mundëson këto të dhëna kur nxënësit janë të gatshëm për to. Fletët e punës së nxënësit dhe materialet për mësuesit sigurojnë burimet dhe informacionin e nevojshëm.

Zhvillim kompetencash: lidhja me kapitujt e tjerë në këtë vëllim

Çfarë tregon kjo tabelë

Titulli i këtij manuali, *Pjesëmarrja në demokraci*, përqendrohet në kompetencat e qytetarit aktiv në demokraci. Kjo matricë tregon potencialin e pasojave të sinergjisë midis kapitujve të këtij manuali. Matrica tregon se çfarë kompetenca janë zhvilluar në kapitullin 3 (rreshtat e theksuar në tabelë). Kolona e kufizuar me vijëzime të fuqishme tregon kompetencat e vendimmarrjes politike dhe veprimit – janë kufizuar më fuqishëm për shkak të lidhjeve të tyre të ngushta me pjesëmarrjen në demokraci. Rreshtat më poshtë tregojnë lidhjet me kapitujt e tjera në këtë manual: çfarë kompetencash zhvillohen në këto kapituj që mbështesin nxënësit në njësinë 3?

Si mund të përdoret kjo matricë

Mësuesit mund ta përdorin këtë matricë si mjet për planifikimin orëve të EQD / EDNJ në mënyra të ndryshme.

- Matrica e bën mësuesit të vetëdijshëm për pasojat e sinergjisë që ndihmojnë nxënësit të trajnohen në mënyrë të përsëritur në kompetenca më të rëndësishme, në kontekste të ndryshme që janë të lidhura në shumë mënyra.

- Kjo matricë ndihmon mësuesit të cilët kanë vetëm disa orë në dispozicion të EQD / EDNJ: një mësues mund të zgjedhë vetëm këtë kapitull dhe të heqë të tjerat, pasi ai e di që disa kompetenca kyçe janë zhvilluar, në një masë të caktuar, në këtë kapitull - për shembull, të bërit e një zgjedhje, të kuptuarit e pluralizmit të identiteteve, ushtrimi i të drejtave të lirisë, përgjegjësinë në bërjen e zgjedhjeve që ndikon te të tjerët.

Kapitujt	Dimensionet e zhvillimit të kompetencave			Qëndrimet dhe vlerat
	Analiza dhe gjykimi politik	Metodat dhe aftësitë	Vendimmarrja dhe veprimi politik	
3. Diversiteti dhe pluralizmi	Identifikimi i fushave të qëllimeve të përbashkëta dhe konflikti Dy dimensionet e politikës: zgjidhja e problemeve dhe lufta për pushtet	E folura në publik Apelimi ndaj të tjerëve Menaxhimi kohës	Identifikimi i përparësive politike dhe qëllimeve Negocimi dhe vendimmarrja	Vetëbesimi, vetëvlerësimi Gatishmëria për kompromis
6. Qeverisja dhe politika	Politika: një proces i zgjidhjes së problemeve Dimensioni i pushtetit në hartimin e agjendës			
4. Konflikti			Negocimi dhe vendimmarrja	
5. Rregullat dhe ligjet			Rënia dakord për një kuadër të rregullave	Njohja reciproke

KAPITULLI 3: Diversiteti dhe pluralizmi - Pëlqimi përmes mospajtimit?

Si mund të biem dakord për të mirën e përbashkët?

Tema e mësimit	Trajnimi i kompetencës/objektivat e të mësuarit	Detyrat e nxënësve	Materialet dhe burimet	Metoda
Mësimi 1 Nëse unë do të isha president ...	Përcaktimi i përparësive politike, duke vepruar brenda parametrave të diskutimit publik dhe vendim-marrjes, duke jetuar me situata të hapura të "konfuzionit". të bërit e një zgjedhje dhe reflektimi për kriteret. Krijimi i një matrice bazuar në kategoritë. Hartimi i një deklaratë të shkurtër dhe ofrimi i arsyeve. Katër qëndrimet bazë politike: liberale, social demokrate, konservatore e gjelbër.	Nxënësit përcaktojnë, paraqesin dhe krahasojnë përparësitë e tyre politike.	Fletë A3 (një e dhënë për nxënësit). Materialet për mësuesit 3A. Fleta e punës e nxënësit 3.1. Një rrip letre për çdo nxënës, mundësisht një lapustil secilit.	Prezantimi dhe analiza e deklaratave politike; punë individuale; diskutime plenare.
Mësimi 2 Çfarë qëllimesh duam të promovojmë?	Negocimi, balancimi këmbëngulja në qëllimet e dikujt, dhe njohja e qëllimeve të tjerëve. Partitë politike gjenerojnë fuqinë e nevojshme për të promovuar qëllimet politike. Ata e bëjnë këtë duke bashkuar dhe bërë kompromise.	Nxënësit negociojnë një agjendë të përbashkët të përparësive politike. Ata paraqesin profilet e tyre partiake në një event publicitar.	Fletët e punës së nxënësve 3,1-3,4. Materialet për mësuesit 3B.	Puna në grup, prezanti me plenare, leksion.
Mësimi 3 Çfarë është e mira e	Pjesëmarrja: aftësitë negociuese. Analiza e qëllimeve për qëllimin e përbashkët.	Nxënësit negociojnë një vendim.	Shirita letre A4 dhe lapustil. Shirita demonstrimi për	Shirita letre A4 dhe lapustil. Shirita demonstrimi për

përbashkët?	Politika ka dy dimensione: zgjidhjen e problemeve dhe luftën për pushtet. Kompromisi është çmimi që paguhet për mbështetjen dhe për një marrëveshje.		"analizën diamant".	"analizën diamant".
Mësimi 4 Pjesëmarrja në demokracinë pluraliste	Strukturimi i rezultateve të punës së dikujt. Hartimi i deklaratave të shkurtra, duke ofruar vlerësime. Pluralizmi mbështet vendimmarrjen e drejtë dhe efektive. "Aprovimi përmes mospajtimit." Unë promovoj interesat e mia, duke marrë pjesë në demokraci.	Nxënësit reflektojnë dhe diskutojnë për përvojën e tyre dhe japin reagime rreth kapitullit.	Tabelë dhe lapustila, një kopje e fletëtëve të punës së nxënësve 2.5 (UDHR) dhe 2.6 (ECHR). "Muri i heshtjes".	Punë individuale, prezantim dhe diskutim. Një seancë me ndriçues.

Mësimi 1

Po të isha president...

Nxënësit përcaktojnë përparësitë e tyre politike

<p>Kjo matricë përmbledh informacionin që i nevojitet një mësuesi për planifikimin dhe zhvillimin e mësimi.</p> <p>Trajnimi i kompetencave i referohet drejtpërdrejt EQD / EDNJ.</p> <p>Objektivi i mësimi tregon atë që nxënësit njohin dhe kuptojnë.</p> <p>Detyra e nxënësit, së bashku me metodën, formojnë bërthamën e procesit mësimor.</p> <p>Materialet në listën e plotë e mbështetin përgatitjen e mësimi.</p> <p>Koha në dispozicion na jep një udhëzues të përafërt për menaxhimin e kohës së mësuesit.</p>	
Trajnimi i kompetencës	Pjesëmarrja: përcaktimi i përparësive politike, veprimi brenda parametrave të diskutimit publik dhe vendim-marrja, duke jetuar me situatat e hapura të "konfuzionit". Gjykimi: të bërit e një zgjedhje, dhe reflektimi për kriteret. Analiza: krijimi i një matricë bazuar në kategoritë. Metodat dhe aftësitë: hartimi i një deklaratave të shkurtër dhe ofrimi i arsytimit.
Objektivat e të mësuarit	Nxënësit janë në gjendje të përcaktojnë pozicionin e tyre në mes të katër qëndrimeve themelore politike: liberale, social demokrate, konservatore dhe e gjelbër.
Detyrat e nxënësve	Nxënësit përcaktojnë, paraqesin dhe krahasojnë përparësitë e tyre politike.
Materialet dhe burimet	Fletë A3 (një e dhënë për nxënësit). Materialet për mësuesit 3.A Fletët e punës së nxënësit 3.1 Një rrip letre për çdo nxënës, mundësisht një lapustil secilit.
Metoda	Paraqitja dhe analiza e deklaratave politike; punë individuale; diskutime plenare.
Koha në dispozicion	Faza 1: Nxënësit përcaktojnë qëllimet politike. 25 min
	Faza 2: Nxënësit analizojnë vendimet e tyre. 15 min

Informacion

Në mësimin e parë, nxënësit përjetojnë klasën e tyre si një mikro shoqëri. Ata krijojnë një shumëllojshmëri të pikëpamjeve individuale dhe të preferencave politike. Nxënësit do kuptojnë se një situatë e tillë duhet të sqarohet. Nëse secili prej tyre imagjinojnë se është lider politik i vendit të vet dhe përcakton përparësitë e tij më të larta, është e qartë se duhet të bëhen disa zgjedhje.

Mësuesi lehtëson procesin që vijon në këtë mësim dhe në atë pasardhës. Nëse nxënësit i marrin seriozisht qëllimet e tyre, ata do të jenë të interesuar në bisedime e marrëveshje për një vendim që ata mund të pranojnë.

Përshkrimi i mësimit

Faza 1: Nxënësit përcaktojnë qëllimet politike

Hapi 1.1: Përgatitja

Nxënësit dhe mësuesi janë të ulur në një rreth me një hapësirë të hapur në katin e në mes. Tavolinat janë lëvizur mënjanë; të paktën një tavolinë në çdo cep të klasës është gati për përdorim.

Nxënësit kanë pajisjet e tyre në dorë për të marrë shënime.

Çdo nxënës merr një rrip letre, mundësisht një lapustil secili.

Mësuesi ka fletën A3 në dorë ("Nëse do të isha president ..."), shih më poshtë.

Hapi 1.2: Nxënësit bëjnë vendimet e tyre⁸

Mësuesi u shpjegon nxënësve se ky është fillimi i një njësie të re. Nxënësit njihen me temën përmes një aktiviteti me udhëzimin e mëposhtëm:

Imagjinoni se sa jeni bërë presidenti⁹ i këtij vendi.

*Nëse do të isha president i vendit tonë,
përparësia im i lartë do të jetë ...*

Mësuesi vendos fletën me të dhënat në mes të rrethit.

Cili do të jetë përparësia juaj më e lartë?

Plotësoni këtë deklaratë. Këtu janë disa pika që mund të merren në konsideratë:

Ju mund të zgjidhni të prezantoni një masë konkrete për të arritur një qëllim menjëherë - ose të ndërmerreni një hap të parë në rrugën për arritjen e një qëllimi afatgjatë.

Cili grup, çështje apo problem ju shqetëson më shumë?

Nxënësit duhet të mendohen për këto pyetje në heshtje dhe shkruajnë vendimet e tyre në shiritin e tyre të letrës. Ata nuk duhet t'i ndajnë ende idetë e tyre, pasi kjo do të ndodhë në raundin plenar.

Çdo nxënës duhet të paraqesë vetëm një vendim. Nëse ata kanë më shumë alternativa në mendje, duhet t'i regjistrojnë këto në shënimet e tyre.

Hapi 1.3: Nxënësit paraqesin vendimet e tyre

Nxënësit paraqesin vendimet e tyre me radhë. Ata plotësojnë deklaratën "Përparësia im më e lartë do të jetë ..." dhe japin arsyet e tyre kryesore. Ata e vënë poshtë rripin e tyre në hapësirën e hapur në dysheme.

Mund të pritret se disa nxënës do të arrijnë në ide të ngjashme. Sa më shpejt të ndodhë kjo, mësuesi e tregon këtë dhe sugjeron grupimin e këtyre deklaratave së bashku. Shirita janë po ashtu të grumbulluara dhe një titull i përshtatshëm i jepet si psh "Lufta kundër varfërisë", ose "Përmirësimi i edukimit".

Mësuesi i nxit nxënësit që të bashkohen në strukturimin e të dhënave. Nuk ka diskutim të mëtejshme apo komente për vetë vendimet këto vazhdojnë për aq kohë sa të gjithë nxënësit të kenë pasur mundësi nga ana e tyre për të marrë fjalën.

Rezultati do të jetë ndoshta me disa grupe, dhe ndoshta edhe disa deklaratat që qëndrojnë të vetme.

---

⁸ This method is a variation of Exercise 6.3, "If I were a magician" in *Teaching democracy*, EDC/HRE Volume VI, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2008, p. 59.

⁹ The teacher uses the official term for the head of government in the country.

Faza 2: Nxënësit analizojnë vendimet e tyre

Hapi 2.1: Nxënësit përshkruajnë shumëllojshmërinë e zgjedhjeve të tyre

Mësuesi lehtëson këtë hap me një pyetje të hapur:

- Përshkruani "peizazhin politik" që ju vetë keni krijuar.

Disa nxënës duhet të përgjigjen. Ata mundet shumë mirë të adresojë pyetjet e mëposhtme; nëse jo, mësuesi e bën këtë:

- Cila është ideja themelore që lidh idetë që formojnë grupime dhe, për çfarë arsyeje, nxënësit e tjerë kanë zgjedhur një pozicion tjetër?

Nxënësit do të përshkruajnë strukturën e diversitetit. Ndërkohë që ata janë duke u marrë me alternativa për një vendim politik, dhe jo me një shkëmbim të hapur të ideve, ata do të bëhen të vetëdijshëm për nevojën e arritjes së një marrëveshje - duke sjellë disa sugjerime së bashku, dhe duke përjashtuar të tjerat. Pasuria e ideve është produkt i shumë qytetarëve që marrin pjesë në diskutim, duke ushtruar lirinë e tyre të mendimit, të opinionit dhe të shprehjes. Një vendim duhet të merret, por kush e merr atë?

Nëse është e nevojshme, mësuesi udhëzon nxënësit për këtë thellim vendimtar.

Hapi 2.2: Mësuesi jep një kontribut të informimit për qëndrimet themelore politike

Çdo cep i dhomës qëndron për një nga katër pikëpamjet politike. Mësuesi ka dhënë letrat informuese (të përgatitura me copa të prera nga materialet për mësuesit 3A) për tavolina. Mësuesi paraqet çdo pozicion me radhë dhe një nxënës lexon deklaratat për klasën.

Mësuesi fton nxënësit që të përdorin këtë informacion:

- Cili këndvështrim bazë korrespondon me deklaratën e tyre politike, apo grupimin, dhe cili jo?
- A munden ata të identifikohen me ndonjë pozicion, apo janë diku në mes? Ose a do të preferojnë ata të përcaktohen në një pozicion të ri?

Mësuesi shpërndan Fletën e punës së nxënësit 3.1 – programin e njësisë. Sfida për nxënësit është përcaktimi i pozicionit të tyre në "peizazhin politik". Partitë politike janë ndërmjetës të rëndësishëm midis interesave të ndryshme, vlerave dhe preferencave. Nxënësit janë të ftuar të formojnë parti me qëllim promovimin e qëllimeve politike që kanë paraqitur në këtë mësim. Mësuesi shton se nxënësit po ushtrojnë të drejtën njerëzore të pjesëmarrjes në politikë. Ata janë të lirë t'i bashkohen ose ta lënë një parti, për të krijuar një parti të re ose të qëndrojnë jashtë partive. Modelet planifikojnë një proces vendimmarrjeje politike - nga qëllimet politike në mendjet e njerëzve, në marrëveshjet e përkohshme për të mirën e përbashkët.

Hapi 2.3: Nxënësit takohen në partitë e tyre të reja

Gjatë minutave të fundit të mësimin, nxënësit takohen në partitë e tyre. Ata marrin dhe Fletën e punës së nxënësit t 3.2 dhe 3.3, për të mbështetur ata në diskutimet e tyre. Mësuesi flet me nxënësit të cilët kanë zgjedhur të mos bashkohen apo të formojnë një parti. Ata duhet të kuptojnë se në këtë vend, si në realitet, partitë janë lojtarët më të fortë dhe do të marrin udhëheqjen. Nëse ata e marrin qëllimet e tyre seriozisht, ata duhet të kenë një interes që t'i shohin ato të vëna në praktikë. Që të ndodhë kjo, është e nevojshme një element i pushtetit. Palët kanë mundësi të krijojnë një potencial të tillë për pushtet. Prandaj nxënësit duhet të marrin parasysh një nga opsionet e mëposhtme:

- Nëse ju keni alternativa të tjera, ndoshta të vërejtura më parë, shqyrtoni mundësinë t'i bashkoheni një partie në bazë të qëllimeve të tilla.
- Bisedoni me njëri-tjetrin për të mësuar nëse mund të krijoni një parti.
- Prisni për deklaratat politike të partive dhe pastaj bëni një zgjedhje.

Mësimi 2

Çfarë qëllimesh duam të promovojmë? Nxënësit formojnë partitë politike

<p>Kjo matricë përmbledh informacionin që i nevojitet një mësuesi për planifikimin dhe zhvillimin e mësimi.</p> <p>Trajnimi i kompetencave i referohet drejtpërdrejt EQD/EDNJ.</p> <p>Objektivi i mësimi tregon atë që nxënësit njohin dhe kuptojnë.</p> <p>Detyra e nxënësit, së bashku me metodën, formojnë bërthamën e procesit mësimor.</p> <p>Materialet në listën e plotë e mbështetin përgatitjen e mësimi.</p> <p>Koha në dispozicion na jep një udhëzues të përafërt për menaxhimin e kohës së mësuesit.</p>	
Trajnimi i kompetencës	Pjesëmarrja: Negocimi – këmbëngulja e balancimit për qëllimet vetjake dhe njohja e qëllimeve të tjerëve.
Objektivat e të mësuarit	Partitë politike gjenerojnë pushtetin e nevojshëm për të promovuar qëllimet politike. Ata e bëjnë këtë duke bashkuar pikëpamjet dhe interesat e anëtarëve individualë, që nevojiten për kompromise.
Detyrat e nxënësve	Nxënësit negociojnë një agjendë të përbashkët të përparësive politike. Ata paraqesin profilet e tyre partiake në një event publiciteti.
Materialet dhe burimet	Fletët e punës së nxënësit 3.1-3.4. Materialet për mësuesit 3B.
Metoda	Punë në grupe, prezantime plenare, leksion.
Koha në dispozicion	Faza 1: Nxënësit përcaktojnë profilet e partive të tyre. 15 min
	Faza 2: Event publiciteti: palët paraqesin profilet e tyre. 10 min
	Faza 3: Mësuesi prezanton konceptin konstruktivist të të mirës së përbashkët. 5 min
	Faza 4: Nxënësit diskutojnë strategjitë e tyre të negociatave. 10 min

Informacion

Nxënësve u është dhënë shumica e mësimi për aktivitetet e tyre dhe duhet t'i përfundojnë ato brenda në një afati të ngjeshur kohor (Fletët e punës së nxënësit 3.1).

Mësuesi jep një leksion të shkurtër që i mundëson nxënësve një këndvështrim të ri në përvojën e tyre aktuale. Mësuesi trajton shumë probleme që nxënësit tashmë i dinë dhe paraqet konceptet kyçe të këtij kapitulli - diversitetin, pluralizmit, të mirën e përbashkët.

Përmes këtij bashkëveprimi të të mësuarit konstruktivist, udhëzimit dhe një faze të re të mësuarit konstruktivist, konceptet bëhen të rëndësishme për nxënësit, sepse ato i ndihmojnë ata të kuptojnë situatën në të cilën janë.

Përshkrimi i mësimit

Mësuesi i referohet rendit të ditës të mësimit (dhe prospektet nxënës 3.1). Partitë miratojnë pozicionin e tyre në "peizazhin politik" - fjalë për fjalë duke marrë vendet e tyre atje - dhe të punojnë jashtë profileve të tyre. Eventi i publicitetit do t'i ndihmojë të gjithë për të përcaktuar pozicionin e tyre - në bashkëpunim apo në konfrontim me partitë e tjera.

Faza 1: Nxënësit përcaktojnë profilet dhe agjendat e partive të tyre

Hapi 1.1: Nxënësit identifikojnë pozicionin e tyre në "peizazhin politik"

Nxënësit që kanë grupuar deklaratat e tyre politike në mësimin e mëparshëm, duhet të vendosin se ku do të pozicionohen në "peizazhin politik". Ata shënojnë pozicionin me bankat dhe karriget e tyre. Pozicioni i tyre mund të jetë në një qoshe ose kudo në mes. Në këtë mënyrë, hapësira ndërmjet palëve tregon, në një kuptim shumë të saktë, se cilat palë janë më afër apo në kundërshtim me njëri-tjetrin. Sa më afër që të jenë dy parti, aq më të mira janë shanset e tyre për të formuar një koalicion me qëllime të përbashkëta.

Nxënësit të cilët kanë zgjedhur të mos bashkohen me ndonjë parti, mbledhen në një zonë të lirë, mundësisht në mes të dhomës. Ata ndajnë pikëpamjet e tyre. Nëse ata dëshirojnë, mësuesi bashkohet me ta si ndërmjetës. Ai nuk duhet t'i bindë ata që të bashkohen në ndonjë parti, por dëgjon pyetjet dhe kundërshtimet e tyre. Nxënësit vendosin nëse dhe si të marrin pjesë, jo mësuesi.

Palët duhet të pranojnë anëtarë të rinj në çdo kohë, si në realitet. Nxënësit kanë gjithashtu të drejtë të largohen nga një parti.

Hapi 2.2: Partitë përcaktojnë profilet e tyre

Të udhëhequr nga Fletët e punës së nxënësit 3.2 dhe 3.3, nxënësit punojnë jashtë profileve të partive të tyre. Mësuesi shikon dhe dëgjon, dhe ndërhy vetëm nëse kërkohet mbështetja e tij ose në rast të problemeve serioze.

Faza 2: Publiciteti - palët paraqesin profilet e tyre

Kjo është një publicitet për partitë, jo për nxënës të veçantë. Kjo mund të justifikohet me sasinë e kufizuar të kohës në dispozicion. Partitë mbledhin pikëpamjet e individëve, që shërben për të zvogëluar diversitetin e mendimeve individuale.

Secila parti ka të njëjtën sasi të kohës - 2 ose 3 minuta, në varësi të numrit të përgjithshëm të partive. Mësuesi e bën të qartë këtë për nxënësit, ndërsa ata janë duke përgatitur prezantimin e tyre, dhe zbaton këtë rregull në mënyrë rigorozë - për arsye të dukshme të drejtësisë.

Siç sugjerohet në Fletën e punës së nxënësit 3.2, folësit mund të pritët që të apelojë ndaj nxënësve të cilët nuk e kanë bërë ende zgjedhjen e tyre. Së dyti, ata mund të bëjnë përpjekje për të konkurruar me partitë e tjera. Fletushkat apo posterët mund të mbështesin palët.

Të gjithë nxënësit, qofshin anëtarë partie apo jo, mund të vendosin të bashkohen ose të lënë një parti pas publicitetit.

Faza 3: Mësuesi jep kontribut për reflektim: e mira e përbashkët

Kjo e dhënë - një leksion i shkurtër i mbështetur edhe nga Fleta e punës së nxënësit 3.4 - shërben për të lidhur eksperiencën e nxënësve me konceptet kyçe të diversitetit dhe pluralizmit. Duke futur leksionin në kontekstin e përvojës dhe bashkëveprimit që nxënësit kanë krijuar, ne kemi krijuar bashkëveprimin ndërmjet të mësuarit konstruktivist dhe msimdhënies sistematike.

Materialet për mësuesit 3B japin një projekt-skicë për leksionin.

Nxënësit mund të kërkojë sqarime të mëtejshme nëse është e nevojshme. Përndryshe nuk ka nevojë për diskutim, meqenëse nxënësit mund të mendojnë për këtë problem në veprimtarinë e tyre të mëtejshme.

Faza 4: Partitë përgatisin strategjitë e tyre të negociatave

Mësuesi i referohet planit (dhe Fletës së punës së nxënësit 3.1). Në mësimin e ardhshëm, palët kanë mundësi për të negociuar me njëri-tjetrin. A do munden ato të formojnë një aleancë, një koalicion? Do të zhvillohet një tryezë e rrumbullakët për t'i dhënë të gjitha palëve dhe nxënësve të veçantë mundësinë për të negociuar idetë e tyre për të mirën e përbashkët. Në fazën e fundit të këtij mësimi, nxënësit mund të përgatisin strategjitë e tyre për negociatat.

- Cilat qëllime do të kenë përparësi?
- Cilat parti ose palë do të duan të përballen në raundin e parë të bisedimeve dypalëshe?
- Sa delegacionet do ngrejë partia?

Nxënësit rifillojnë diskutimet e tyre të brendshme në partitë e tyre. Ata punojnë më vete, përveç rasteve kur është e nevojshme mbështetja e mësuesit.

Mësimi 3

Çfarë është e mira e përbashkët?

Pëlqimi përmes mospajtit

<p>Kjo matricë përmbledh informacionin që i nevojitet një mësuesi për planifikimin dhe zhvillimin e mësimi.</p> <p>Trajnimi i kompetencave i referohet drejtpërdrejt EQD / EDNJ.</p> <p>Objektivi i mësimi tregon atë që nxënësit njohin dhe kuptojnë.</p> <p>Detyra e nxënësit, së bashku me metodën, formojnë bërthamën e procesit mësimor.</p> <p>Materialet në listën e plotë e mbështetin përgatitjen e mësimi.</p> <p>Koha në dispozicion na jep një udhëzues të përafërt për menaxhimin e kohës së mësuesit.</p>	
Trajnimi i kompetencës	<p>Pjesëmarrja: aftësitë negociuese.</p> <p>Analiza: analizimin i qëllimeve për qëllime të përbashkëta.</p>
Objektivat e të mësuari	<p>Politika ka dy dimensione: zgjidhjen e problemeve dhe luftën për pushtet.</p> <p>Kompromisi është çmimi që paguajmë për mbështetjen dhe një marrëveshje.</p>
Detyrat e nxënësve	Nxënësit negociojnë një vendim.
Materialet dhe burimet	Shirita letër A4 dhe lapustila. Shirita demonstrimi për "analizën diamanti".
Metoda	Loja e vendimmarrjes; individuale, në grup dhe seancë plenare.
Koha në dispozicion	Faza 1: Nxënësit përcaktojnë propozimet e tyre. 10 min
	Faza 2: Nxënësit negociojnë në një tryezë të rrumbullakët. 30 min

Informacion

Njësia modelon procesin e negociimit të qëllimeve të përcaktuara nga një kuptim i përbashkët i së mirës së përbashkët. Në këtë mësim, detyra e nxënësve është që të përpiqen për këtë qëllim. Ata mund të kenë sukses, ose ata edhe mund të mos kenë. Përpjekjet dhe përvoja e tyre është po aq e rëndësishme sa edhe rezultati.

Mësuesi vazhdon kryerjen e rolit të një lehtësuesi. Për shembull, ai paraqet modele për negociata, por nuk komenton përmbajtjen.

Gjatë fazës së parë, vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet atyre nxënësve që përjetojnë përjashtimin për shkak se nuk i ishin bashkuar një partie.

Përshkrimi i mësimit

Fillimi: mësuesi jep detaje të planit

Mësuesi i referohet planit (Fletët e punës së nxënësit 3.1) dhe i kujton nxënësit për detyrën e tyre. Në këtë mësim, ata do të negociojnë një agjendë politike. Çfarë qëllimesh propozojnë ata?

Faza 1: Nxënësit përcaktojnë qëllimet e tyre

Nxënësit vendosin për qëllimet që do propozohen. Si partitë edhe individët mund të bëjnë propozime. Kjo duket se u jep nxënësve individualë, të "pa-angazhuar", një avantazh; por nga ana tjetër, propozimi i një partie ka shans më të mirë për të qenë më i votuar në fund të ditës.

Folësit e grupit ose nxënësit individualë përgatitin një deklaratë të shkurtër promovimi. Nxënësit e shënojnë qëllimin e tyre në një shirit letre duke përdorur një lapustil.

Faza 2: Nxënësit negociojnë në një "tryezë të rrumbullakët"

Mësuesi këmbëngul në fillimin në kohë. Nxënësit janë ulur në një rreth me karrige; kjo nuk i përshtatet mjaft metaforës së fjalës "tryezë e rrumbullakët", por e mbështet më mirë komunikimin. Partitë që kanë formuar një koalicion ulen pranë njëra-tjetrës.

Hapi 2.1: Nxënësit bëjnë propozimet e tyre

Mësuesi hap bisedimet e tryezës së rrumbullakët dhe i jep çdo kryetari partie dhe nxënësve individualë, mundësinë për të marrë fjalën. Mësuesi u kërkon atyre të raportojnë për çdo marrëveshje që kanë bërë dhe të bëjnë një propozim për një vendim të përbashkët. Ata vënë në dispozicion rripin e tyre të letrës në dysHEME.

Hapi 2.2: Nxënësit analizojnë qëllimet e tyre dhe shqyrtojnë mundësitë e kompromisit dhe integritit

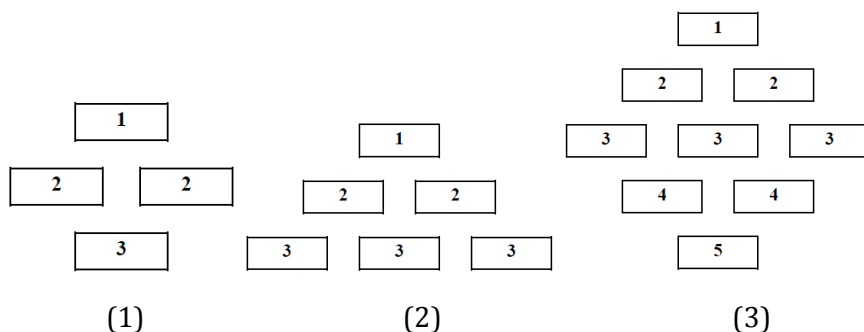
Pasi të gjithë kanë folur, mësuesi lehtëson lidhjet e mundshme dhe kompromiset mes propozimeve të nxënësve.

- A përshtaten propozimet mirë me njëri tjetrin? A mund të grupohen kartat?
- Cilat propozime përjashtojnë njëra-tjetrën? Këtu nxënësit duhet të shikojnë propozimet me kujdes. A e përjashtojnë qëllimet njëri-tjetrin? Apo qëllimet ndajnë të njëjtin synim, por kërkojnë përpjekje të mëdha, së bashku me burime ose të holla?

Hapi 2.3: Mësuesi sugjeron një model për negociatën

Mësuesi sugjeron një model për të hartuar një agjendë politike të qëllimeve për të mirën e përbashkët. Me shiritat letre A4 të shënuara me numra, siç tregohet më poshtë, ai prezanton modelin nr 1, një version i thjeshtuar i modelit klasik të "analizës diamant" (Modeli Nr 3).

Në variantin me katër qëllime, një qëllimi i është dhënë prioritet më i lartë. Dy qëllimet të tjera kanë marrë radhën e dytë dhe një qëllimi që është konsideruar më pak i rëndësishëm ose urgjent është futur në radhën e 3 (ose është lënë tërësisht jashtë - atëherë mësuesi heq qëllimin nr 3).

Ky model i përmbledhur, me tre ose katër qëllime, kërkon negocime, meqenëse shumë qëllime nuk mund të lejohen. Nga ana tjetër, më pak qëllime vihen më lehtë në jetë sesa një agjendë me të cilën gjithkush do të ishte i kënaqur, por më e komplikuar për t'u trajtuar (dilema mes përfshirjes dhe efikasitetit). Mësuesi shton shiritat për ta kthyer modelin nr 1 në modelet Nr. 2 dhe 3.

Në fund, mësuesi thekson se të gjitha modelet përcaktojnë vetëm një prioritet të lartë. Pra, më tej një alternativë radikale do të ishte përcaktimi i vetëm një qëllimi:

1

Hapi 2.4: Nxënësit negociojnë

Nxënësit kanë disa pyetje për të cilat duhet të bien dakord. Në të njëjtën kohë, këto pyetje hapin rrugë të ndryshme për kompromise dhe mbështetje të shumicës.

- Cilin model do të zgjedhim - sa qëllime do të përfshijmë?
- Cilave qëllimeve do t'i japim përparësi të lartë?
- A mundemi ne të gjithë të biem dakord me një qëllim të vetëm?
- Cilat qëllimet do të përfshijmë në agjendën tonë? Qëllimet që mbështesin njëri-tjetrin, apo ato që përjashtojnë njëra-tjetrën? (Alternativa e parë punon për efikasitetin, e dyta për përfshirjen.)
- A ka kuptim agjenda në tërësi?

Këtu nevojitet arsyetim dhe argumentim i kujdesshëm. Partitë kanë mbështetje më të fortë për qëllimet e tyre, por të tjerët mund të kenë ide më të mira. Prandaj mbetet një çështje e hapur se cilat janë qëllimet që do fitojnë mbështetjen më të lartë.

Përfshirja e qëllimeve që përjashtojnë njëra-tjetrën (p.sh. të gjelbërit + konservatorët) është tipike për koalicionet mes partive ose qeverisjeve gjithë-partiake. Modeli i efektshëm i qëllimeve (të gjitha të përcaktuara nga një parti) është më konkurrues dhe i orientuar drejt konfliktit. Zgjedhja mes këtyre modeleve është edhe një zgjedhje e kulturave politike - mënyrat për të trajtuar pluralizmin në demokraci. Mësuesi vëren se si nxënësit trajtojnë këtë çështje dhe vendos nëse do ta trajtojnë atë në mësim e reflektimit.

Nxënësit ndryshojnë kartat në dyshme për të krijuar modelin e tyre të agjendës (për të formuar një formë diamanti ose piramidale). Nëse disa modele përfshijnë të njëjtat qëllime, përdoren kopjet identike që të mund të krahasohen.

Kartat më në fund mbërthehen në tabelë për të krijuar postera. Këto do të përdoren në mësimin në vijim.

Hapi 2.5: Nxënësit votojnë

Në fund të takimit, nxënësit votojnë. Në qoftë se ata kanë rënë dakord për një grup qëllimesh, mund të pritet një votim unanim.

Nëse kanë dalë modele të ndryshme, nxënësit votojnë për këto modele.

Në këtë rast mësuesi sugjeron procedurën e mëposhtme të votimit, e cila duhet të vendoset (me votim) para se të fillojë votimi i modeleve: nëse ndonjë nga modelet fiton një shumicë prej për 50%, ai pranohet. Përndryshe zhvillohet një votim i dytë, këtë herë midis dy modeleve me numrin më të madh të votave. Për të llogaritur edhe abstenimet, pranohet modeli me numrin më të lartë të votave.

Mësimi 4

Pjesëmarrja në demokracinë pluraliste

Nxënësit reflektojnë për përvojën e tyre

<p>Kjo matricë përmbledh informacionin që i nevojitet një mësuesi për planifikimin dhe zhvillimin e mësimit.</p> <p>Trajnimi i kompetencave i referohet drejtpërdrejt EQD / EDNJ.</p> <p>Objektivi i mësimit tregon atë që nxënësit njohin dhe kuptojnë.</p> <p>Detyra e nxënësit, së bashku me metodën, formojnë bërthamën e procesit mësuesor.</p> <p>Materialet në listën e plotë e mbështetin përgatitjen e mësimit.</p> <p>Koha në dispozicion na jep një udhëzues të përafërt për menaxhimin e kohës së mësuesit.</p>	
Trajnimi i kompetencës	<p>Analiza dhe gjyrimi: strukturimin i rezultateve të punës së dikujt.</p> <p>Aftësitë metodike: hartimi i deklaratave të shkurtra, duke dhënë reagime.</p>
Objektivat e të mësuarit	<p>Pluralizmi mbështet vendimmarrjen e drejtë dhe efektive. "Aprovimi nëpërmjet mospajtitimit."</p> <p>Unë promovoj interesat e mia duke marrë pjesë në demokraci.</p>
Detyrat e nxënësve	<p>Nxënësit reflektojnë dhe diskutojnë për përvojën e tyre dhe japin reagime për njësinë mësimore.</p>
Materialet dhe burimet	<p>Tabelë dhe lapustila; një kopje e fletëve të punës së nxënësve 2.5 (UDHR) dhe 2.6 (KEDNJ).</p>
Metoda	<p>Muri i heshtjes". Punë individuale, prezantim dhe diskutim. Rrethi me elektrik dore.</p>
Koha në dispozicion	<p>Faza 1: Nxënësit reflektojnë për përvojën e tyre ("Muri i heshtjes"). 20 min</p>
	<p>Faza 2: Diskutimet që pasojnë. 15 min</p>
	<p>Faza 3: Nxënësit japin reagimet. 5 min</p>

Informacion

Reflektimi është të mësuar konstruktivist. Nxënësit formojnë pikëpamjet e tyre dhe i ndajnë ato me njëri-tjetrin. Roli i mësuesit është të sigurojë një kuadër të metodave të përshtatshme dhe planifikimit. Ky është një shembull i mësimdhënies përmes të drejtave të njeriut: nxënësit të ushtrojnë lirinë e mendimit dhe të shprehjes. Kuadri i rreptë i jep çdo nxënësi një mundësi për të marrë pjesë. Këto mundësi nuk do të perceptohen kurrë si të barabarta, sepse lloje të ndryshme të mësimit i përgjigjen ndryshe metodave që mësuesi ka zgjedhur.

Mësuesi merr vetëm një sasi të vogël të kohës për të folur. Megjithatë, përmes përcaktimit të kornizës dhe orarit të mësimit, lidhësi i mësuesit është i pranishëm gjatë gjithë kohës. Si në kapitujt e tjera, nxënësit përjetojnë paradoksin se liria jo vetëm shkon mirë së bashku me rregullat dhe udhëheqjen e ngurtë, por edhe mund t'i kërkojë ato.

Përshkrimi i mësimit

Përgatitjet:

Modelet e agjendës politike që nxënësit kanë votuar në mësimin e mëparshëm janë varur në mur. Katër tabela ("Muret e heshtjes") janë të varura rreth e qark klasës, me 2-3 lapustila me ngjyra të ndryshme vendosur aty pranë. Tabelat duhet të jenë të mundshme për t'u arritur, me 5-6 karrige në formë gjysmërrethi pranë tyre. Një alternative tjetër mund të jetë që tabela të jetë e shtrirë sipër dy ose tri tavolinave të vendosura së bashku.

Mësuesi i ka përgatitur tabelat para mësimit duke shkruar edhe pyetjet kryesore (shih më poshtë). Tabela rezervë janë pranë në qoftë se nxënësit kanë nevojë për hapësirë shtesë për të shkruar.

Vendosja e karrigeve ndihmon komunikimin. Për këtë arsye, karriget vendosen në formë rrethi, në një shesh të hapur - çdo gjë duhet të përshtatet me vendosjen e tabelave.

Faza 1: Nxënësit reflektojnë për përvojën e tyre ("Muret e heshtjes")

Hapi 1.1: Mësuesi udhëzon nxënësit se si të përdorin "muret e heshtjes"¹⁰

Nxënësit dhe mësuesi janë ulur. Mësuesi i referohet temës së mësimit në orar (Fletët e punës së nxënësit 3.1) - duke reflektuar për çfarë bërë, në vend që të japë të dhëna të reja ose një detyrë të re. Në një seancë reflektimi, nxënësit duhet të mendojnë, të ndajnë idetë e tyre dhe t'i diskutojnë ato.

Mësuesi paraqet metodën "muri i heshtjes" dhe shpjegon se pse e ka zgjedhur atë: ajo është një metodë e mirë për të mbështetur reflektimin dhe kjo u jep nxënësve kohë të mjaftueshme për të menduar dhe komunikuar.

Mësuesi i referohet katër posterëve - katër "mure të heshtjes":

- **Pluralizmi**
Si e kam përjetuar pluralizmin?
- **Pëlqimi përmes mospajtit?**
Për çfarë arsyesh ishim të suksesshëm ose dështuam, duke rënë dakord për një përkufizim të së mirës së përbashkët?
- **Shpërndarja e ndryshme e pushtetit**
Si u ndjemë ne duke qenë pjesë e më të fortëve apo e më të dobëtëve?
- **Të drejtat e njeriut**
Cilat të drejta të njeriut kemi ushtruar në këto mësim? (Kopje të Fletët e punës së nxënësit 2.5, Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut, dhe 2.6, Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut, ofrohen në këtë pikë.)

Udhëzime:

- Duhet të ketë heshtje gjatë gjithë ushtrimit - kështu e ka emrin edhe ushtrimi "muri i heshtjes". Ai është një diskutim në formë të shkruar.
- Çdo nxënës mund të shkruajë sa të dëshirojë.
- Kërkesa minimale: dy shënime, secili në dy "mure të heshtjes".
- Nxënësit mund të shkruajnë përgjigjen e tyre për pyetjen kyçe ose të komentojë për atë që ka shkruar një nxënës tjetër. Për këtë, mund të përdoren shigjeta, vija dhe simbole
- Nxënësit mund të ecin për qark ose të qëndrojnë në një poster.

---

¹⁰ This method is a variation of Exercise 7.1, "The wall of silence", in *Teaching democracy*, EDC/HRE Volume VI, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2008, p. 62.

Hapi 1.2: Nxënësit shkruajnë idetë e tyre në "muret e heshtjes".

Nxënësit kryejnë ushtrimin e reflektimit sipas udhëzimeve. Mësuesi ndjek shkëmbimin e ideve dhe mendimeve, por nuk merr pjesë. Mësuesi këmbëngul që sundimi i heshtjes të respektohet në mënyrë rigorozë nga të gjithë.

Kjo fazë zgjat 10-15 minuta.

Faza 2: Diskutimi në vijim

Mësuesi kërkon që nxënësit të zënë vendet e tyre (rreth me karrige ose në një shesh të hapur) dhe shpall fazën tjetër: diskutim që drejtohet nga mësuesi.

Së pari nxënësit duhet të bien dakord për temat që duan të diskutojnë. Mësuesi i bën ata të vetëdijshëm për nevojën për të bërë një zgjedhje në kohën në dispozicion. Kjo sugjeron fokusimin në një ose dy "mure të heshtjes" në vend të komentimit shkurtimisht për secilin. Megjithatë, kjo është çështje që vendoset nga nxënësit.

Një diskutim i tillë është pjesë e të mësuarit konstruktivist. Mësuesi nuk mundet dhe nuk nevojitet, të parashikojë çfarë do të thonë nxënësit. Detyra e mësuesit është të japë strukturën për kontributet e nxënësve.¹¹

Faza 3: Reagimet (rreth e rrotull me "ndriçimin")

Mësuesi shpall fundin e diskutimit me qëllim që të mund të mbahet një raund përfundimtar reagimesh për njësi. Metoda përbëhet nga një raund deklaratash "ndriçuese". Çdo nxënës plotëson deklaratën e mëposhtme:

"Gjëja më interesante apo e rëndësishme që kam mësuar në këtë kapitull është ..."

Nga ana tjetër, çdo student bën një deklaratë të shkurtër prej 1-2 fjali. Komentet nuk lejohen. Nxënësit janë të lirë të përsëritin dhe të theksojnë deklaratat e njëri-tjetrit.

Reagimet mbështetin nxënësit në ndërtimin e një pjesë të të mësuarit të qëndrueshëm. Mësuesi merr informacion me të cilat mund të vlerësojë njësinë. Si nxënësit edhe mësuesit mund të tërheqin idetë për planifikim të punës së tyre të ardhshme në EQD / EDNJ (lidhje me kapitull të tjera, zgjerime).

---

¹¹ Shih kapitullin në hyrjen e të mësuarit konstruktivist .

Materialet për mësuesit 3A

Katër qëndrime themelore politike

Pikëpamje liberale: liria e individit vjen e para

- Parimet kryesore: liria dhe përgjegjësia personale.
- Mbrojtja e të drejtave të njeriut dhe civile.
- Tregtia e lirë dhe konkurrenca si forcë lëvizëse e progresit, modernizimit dhe rritjes së mirëqenies.
- Kapitalizmi punon më mirë në qoftë se lihet i vetëm.
- Një shtet i fortë - por ai që kufizon veten në sundimin e ligjit.
- Përfitimet dorëlëshuara të sigurimeve shoqërore i bëjnë njerëzit dembel.
- Përpjekje personale dhe suksesi duhet të paguajnë – mos i tato të ardhurat dhe fitimet shumë rëndë.

Slogan: "Pa rrezik, nuk ka liri".

Pikëpamja social demokrate: barazia e parë

- Parimet kryesore: barazia, solidariteti, sigurimit social.
- Mbrojtja e të dobët, e të varfrit, e më pak të privilegjuarit.
- Nëse nuk është i kontrolluar, kapitalizmi do të thellojë ndarjen sociale. Nuk ka asnjë alternativë ndaj kapitalizmit, por pasojat e tij duhet të kontrollohen dhe të korrigjohen me mjete politike.
- Ne kemi nevojë për një sistem të sigurimeve shoqërore që të kujdeset për familjet, invalidët, të sëmurët, të moshuarit, të papunët dhe të varfrit.
- Solidariteti do të thotë i fuqishmi mbështet ata që kanë nevojë.

Slogan: "Të bashkuar ne qëndrojmë – të ndarë biem".

Pikëpamjet konservatore: Siguria e parë

- Parimet kryesore: siguria dhe stabiliteti.
- Një shtet i fortë është i rëndësishëm për mbrojtjen e vendit nga rreziqet dhe kërcënimet.
- Një shtet i fortë mbështetet në një ekonomi moderne, efikase.
- Thellimi i ndarjes shoqërore duhet të shmanget.
- Familja ka nevojë për mbrojtje të veçantë.
- Qytetarët duhet të kërkojnë mbështetje vetëm në se nuk mund të përballen të vetëm me problemet e tyre.

Slogan: "Një shtet i fortë në një ekonomi të shëndetshme".

Pikëpamja e të gjelbërve: Mjedisi natyror i pari

- Parimet kryesore: mbrojtja e mjedisit natyror, përgjegjësia për brezat e ardhshëm.
- Mënyra jonë e tanishme e jetës, e përshtatur për rritjen ekonomike dhe konsumin e karburanteve të fosileve, është një kërcënim serioz për të ardhmen tonë.
- Marrëveshjet ndërkombëtare janë të nevojshme për mbrojtjen e mjedisit në nivel global.
- Ne tregojmë përgjegjësi për brezat e ardhshëm dhe për të gjithë planetin.
- Ndryshimet e vogla në jetën tonë të përditshme mund të bëjnë ndryshimin.

Slogan: "Ju nuk mund të hani paratë".

Materiale për mësuesit 3B

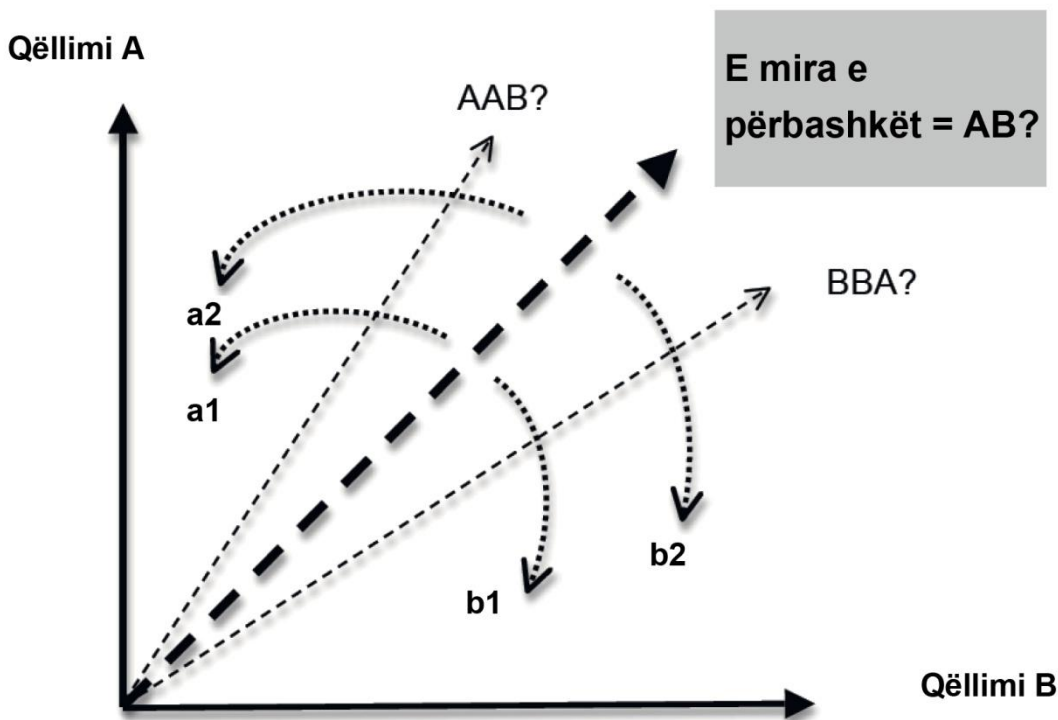
Leksion: Cila është e mira e përbashkët?

Ky draft përshkruan udhëzimet bazë të analizës. Mësuesi duhet të përshtatë leksionin për nevojat mësimore të nxënësve dhe kontekstin e njësisë.

Në demokraci, është e kuptueshme se askush nuk e di me siguri se çfarë është e mira e përbashkët dhe ne, për këtë arsye, duhet të vendosim së bashku atë që ne e konsiderojmë të jetë më e mirë për komunitetin tonë. Në diktatura, regjimi vendos se çfarë është e mira e përbashkët - kjo është një nga dallimet e mëdha ndërmjet demokracisë dhe diktaturës.¹²

Çdokush mund të marrë pjesë në këtë diskutim të vazhdueshëm: partitë politike, grupet e interesit, mediat, politikanët dhe qytetarët si individë. Në thelb, kjo është ajo që quhet pjesëmarrja në demokraci – debati dhe në fund marrja e vendimit se çfarë është më e mira për vendin (ose për botën), dhe si të arrijmë këtë qëllim.

Ky kapitull është projektuar si një model i super thjeshtuar i këtij procesi vendimmarrës. Ju filloni duke sugjeruar idetë tuaja individuale për të mirën e përbashkët - kur ju mendoni për përparësitë tuaja, në qoftë se do të ishit udhëheqës i vendit tuaj, ju do të mendonit për të mirën e përbashkët. Tani ju jeni në mes të formimit të partive.

Në mësimin e ardhshëm, ju do të negocioni me njëri-tjetrin për të gjetur nëse ju mund të formoni një shumicë që përcakton të mirën e përbashkët - për momentin.

¹² Për më shumë detaje, shih fletët e punës së nxënësit

Kjo diagramë tregon se çfarë ndodh në një proces të tillë vendimmarrje. Supozoni se janë në diskutim dy qëllime themelore, qëllimi A dhe B (këto mund të lidhen me qëllimet konkrete që partitë kanë paraqitur). Tre Shigjetat me pika tregojnë zgjidhjen përfundimtare që partitë mbrojnë - disa do të donin t'i japin përparësi qëllimit A (variant AAB), të tjerët qëllimit B (varianti BBA). Këto janë idetë e ndryshme të kompromisit. Secila palë mbron një agjendë të caktuar që mbështet interesa të caktuara të grupit në shoqëri dhe kjo mundëson marrjen parasysh edhe të interesave të palës tjetër. Për këtë arsye, palët përpiqen të ndikojnë vendimmarrjen në drejtim të tyre - A1 dhe A2 në favor të qëllimit AAB, me partitë b1 dhe b2 që tërhiqen në drejtim të kundërt (BBA).

Cila alternativë është më e mira në drejtim të së mirës së përbashkët: AAB apo BBA? Apo është ndoshta balanca zhvendoset më shumë në mes: AB? Një vendim duhet të merret. Palët negociojnë, dhe përpiqen të gjejnë një kompromis për të cilin mund të bien dakord dhe, për këtë arsye, ta mbështetin së bashku. Në demokraci, kompromisi është çmimi që duhet paguar për pushtetin. Fuqia për të vendosur mbetet te shumica. Pakica apo individët, mund të ndikojnë vendimin përmes arsyetimit më të mirë.

Vendimet e marra në këtë mënyrë gjithmonë i nënshtrohen shqyrtimit kritik. Vendimi edhe mund të mos i shërbejë fare të mirës së përbashkët. Kushtet mund të ndryshojnë. Shumicat mund të ndryshojnë. Shumica mund të bindet, nga arsyetimi i mirë, të ndryshojë mendjen. Një komunitet demokratik është një komunitet që mëson.

Zgjerim (kjo pjesë mund të jepet edhe veç)

Si është e lidhur e gjitha kjo me konceptet kryesore të këtij kapitulli – me **diversitetin** dhe **pluralizmin**?

Duke ushtruar lirinë e tyre të mendimit dhe të shprehjes, qytetarët krijojnë një spektër të gjerë **diversiteti** të opinionëve individuale në atë që është më e mira për vendin. Qytetarët, të cilët janë të interesuar të shohim qëllimet e tyre të zbatuara në praktikë, bashkohen me organizata të tilla si partitë, grupet e interesit etj. Kjo është **pluralizëm** i organizuar (shih a1, a2, b1, b2 në diagramë).

Pluralizmi krijon konkurrencën për pushtet dhe ndikimin politik. Një vendim kërkon që disa qëllime dhe interesa të bëhen prioritet, ndërsa të tjerët refuzohen. Një kompromis është ndonjëherë i nevojshëm për të arritur një shumicë të mjaftueshme.

Qytetarët që nuk marrin pjesë në këtë lojë të shprehjes së interesave dhe pikëpamjeve të tyre qartë dhe me zë të lartë do ta gjejnë veten të lënë mënjanë. Është në interesin e kujtdo që të marrë pjesë në demokraci.

Materialet për mësuesit 3C

Sugjerime për zgjerime dhe detyra shtesë

1. Si i reflektojnë partitë ndasitë sociale?

Fletët e punës së nxënësit 3.5 dhe diskutime

- Çfarë ndasish ekzistojnë në shoqërinë tonë?
- Si i pasqyrojnë këto ndasi partitë në vendin tonë?
- Çfarë vendimesh dhe kompromisesh janë bërë?

2. Pluralizmi

- Çfarë grupesh interesi dhe OJQ-të janë të pranishme në politikë?
- Cilat interesat janë të organizuara më mirë? Cilat nuk janë?

3. Kompromisi

Në demokraci, pluralizmi gjeneron nevojën për kompromise. Për këtë ka pikëpamje të ndryshme:

1. Nga pikëvështrimi i lojtarit individual: kompromisi është çmimi që paguhet për pushtetin. Idetë e mira lihen mënjandë për një zgjidhje të dytë më të mirë.
2. Nga një pikëpamje e përgjithshme: pluralizmi gjeneron konkurrencë; lojtarët mbajnë njëri-tjetrin në kontroll dhe sigurojnë që asnjë prej tyre nuk bëhet shumë i fuqishëm. Pluralizmi në shoqëri ka të njëjtin efekt si bëjnë kontrollet dhe balancat në kushtetutë.
3. E parë nga këndvështrimi i prodhimit: Pluralizmi gjeneron nevojën për kompromis. Vendimet që shkojnë në ekstreme janë të rralla. Kjo mbështet kohezionin social.

- Cila nga këto pikëpamje konfirmohen nga realiteti në vendin tuaj, p.sh. një rast studimi?

4. Krahasimi i demokracisë dhe diktaturës

Fletët e punës së nxënësit 3.4

- Si i trajtojnë demokracitë dhe diktaturat interesat dhe pikëpamjet e ndryshme?
- Çfarë vendimesh merren? (Kriteri i krahasimit: përfshirja e interesave, efikasiteti, artikulum i kritikës, roli i mediave.)

5. Dy dimensionet e politikës

Max Weber:¹³

1. "Politika mund të krahasohet me hapjen e ngadalshme, por me pasion dhe gjykim të shëndoshë, të vrimave në një cope druri të trashë

2 "Kushdo që është aktiv në politikë përpiqet për pushtet."

- Si i përjetuam të dy dimensionet e politikës në këtë kapitull?
- Si i balancojnë aktorët e politikës këto dy dimensione në vendin tonë?

---

¹³ Max Weber, "Politics as a Vocation", pp. 2, 34 (www.sscnet.ucla.edu/polisci/ethos/Weber-vocation.pdf); quotations edited by the author.